

Beschryvinge van Moscovien ofte Ruslandt, verhalende der volckeren rechten, godtsdienst, leven en gewoonte der geestelijcke en wereltlijcke personen

<https://hdl.handle.net/1874/227276>

Beschrybinge van MOSCOVIEN

O F T E

RUSLANDT,

Verhalende der Volckeren Rechten / Godts-
dienst / Leben en gewoonte der Geesteljcke en Wereldljcke Personen.

Mitsgaders :

Een Wegh-wijser / om te Reysen door Moscovien /
en de aenhoorige Landen / Steden en Kieieren / na Groot-Tartarpen.

t'AMSTERDAM, Gedruckt

By GILLIS JOOSTEN SAEGHMAN, in de Nieuwe-straet /
Ordinaris Drucker van de Journalen ter Zee / en de Kiepsen te Lande.

Wollodimer, Groot-vorst van Moscovien.

Beschryvinge van MOSCOVIEN of RUSLANT.

Moscovien heeft den naem van de Sibiere Moscho, de welke boozhy de groote stad Moscou loopt/ andere noemen het Landt generalijck 't Keyserrijck van Ruffien oft Ruslandt. Het leyd in twee deelen des Werelts/ d' eene heest van dien in Europa, en d' andere in Asia. De Noort-zijde strekt aen de witte Zee/ die genoemt wort Petzork. Aen de Oost-zijde grenschet het aen Tartaryen. In 't Zuiden leyt de vermaerde Stadt Astracan, waer by loopt de Zee genaemt Mari Caspium, en streckt tot aen de frontieren van Persien, Teghens 't Westen grensen Lijflandt, Finlandt, en Litrauwen. Het Landt is seer wijd en open/ heeft onder hem vele Hertoghdommen/ waer van de booztaemste zijn / het gebiet van Moscou, daer de Keyser zijn Hof houdt/ Smolensky, waer by loopt de Sibiere Borristines, welckers gebiet den Coninck van Poolen nu geheel ghemecyporeert heeft/ ende het Boystendom van Novogardia, liggende aen de Sibiere Wolga, die haven uptloop heeft in de Zee / ghe-naemt Mare Balticum. De andere Provincien sijn veele / en verscheyden / als Wollodimeria, Syberia, Maissakia, Plescovia, Euweria, Ingaria, Permia, Viatkia, Bulgaria, Cernigonia, Kasania, Moletkia, Roschouia, Vodoria, Obdoria, Beloia, Rostovia, Ierislania, Bielosoria, Condonia, en Petzora, welke alle/ behalven de gene die nu van de Coningen van Polen en Sweden geoccuppeert werden/ onder des Russchen Keyfers gebiedt staen. Daer de selve ligghe seer wijd/ ja sommighe

over de 200. mijlen van malkanderen/ en meest gesepareert met verscheyden Sibieren/ waer van sommighe over de 1200. passen breedt sijn/ om welke oorsake het Landt te swaeker is / door dien / by Soomer-tijdt/ om de menichvuldighe Sibieren/ en vele Morasschen d' eene Provincie de andere swaerlijck eenige assistentien van krijghs volck/ oft andere noodigheden kan toehoeren / gelijk veele Aptlanders d' expertentie van dien wel ghehadt hebben.

Van de Religie der Ruffen.

Nie den doot van Olka en Wollodimer / hebben de Ruffen althijt in de Grieksche religie gecontinueert/ wat en hoedanich de selve sy / mach eenighe wel bekend wesen / maer nochtans alhoewel men langen tijt / daer te lande conberseert/ so en kan men nochtans het rechte gebruik van de selve niet bekenen / als alleen 't gene men upterlijck in hare superstitionen is siende en hoorende/ door dien sy niet toe en laten dat niemant van ons / de welke sy onchristenen / en ketters noemen / in hare kercken kome/ 't sy geduyrende haren dienst / oft andersints/ meynende dat de selve geheel super en heplich sijnde / daer door besmet en ontheplicht soude worden / ja dat meer is/ si sijn op sommighe plaetsen so perelael / dat soo sy gemerckt hadden / dat eenigen Aptlander (uytgenomen de geene die hare religie aengenomen hebben/ gelijk daer eenighe sijn) in de kercke hadde geweest / sy souden heymelijck den selven om 't leven soeken te brengen.

Beschrijvinge van Moscovien ofte Russlandt.

4
 Wat aengaet haren dienst die sy in de kercken plegen/ als men daer voor by passeert/ soo hooft men/ dat sy daer inne singhen/ by na gelijk in de Roomsche misse/ maer niet anders als in hare epgen tale; maer wat sy voortz voort Ceremonien daer inne gebruiken/ en kan men niet sekerlyck weten: Maer alles hebbe ick dickmaels in't passeren/geduerende haren dienst/ gesien dat eenige/ also de kercke te vol was/ ofte/ also ick gehooft hebbe/ dien het om eenich onbehoorlyck werck niet toegelaten en werde daer inne te komen/ gedwongen waren bukten aen de deuren te blijven staen/ de welke dickmaels haer hooft nederwaerts sloegen/ maeckende veele kruysen/ en daer nae wederom opwaerts ten Hemel siende. Die geene die den selven dienst doen/ zyn verscheyden/ en hare qualitepten beelderlyc: Maer eer wy tot de selve komen sullen wy eerst verhalen uyt wat oorsaecke sy haer beroemen alleen Christenen te wesen.

Hoe de Russen haer beroemen dat haer Landt gezegent is, en dat den name van Christenen haer alleen toe komt.

De Russen beroemen haer/ doch sonder eenich fundament/ dat voort den tijt van Diodotimer en Olka geheel Russlandt gebenedijt is geweest/ door S. Andream den Apostel Christi/ en dat hy eerst uyt Griecken-landt/ by den mondt van Boristenes gekomen is/ en voortz gebaren tot de geberchten/ daer nu Chiobia legt/ en dat hy daer alomne het landt gesegent/ gedooft/ en al daer sijn kruys gestelt hebbende (het welck sy seggen als noch daer te wesen) gepropheeteert heeft/ dat Godt dat landt gebenedijen/ en daer alleen sijne Christelijcke Religie soude inne planten/ dat daer oock ontalliche Kercken en Cloosters ten dienste Godts souden gebout werden. Daer na seggen sy/ dat hy gekome is in de Wolga/ in door de Sibiere To/ wat in de Meyz oft staende Zee Jemer ge-

naemt/ van daer door de Sibiere Wolga/ die uyt den lande vloeyt/ tot de Stad Novogardia/ en voortz de Stad Laddega gepasseert zijnde/ also door de rebiere Kena tot in de Zee/ welke sy de Warekskope noemen/ gekomen is/ en van daer geryest naer Roomen/ en ten lesten in Polopone sy om Christi wille van Ago Antipater gekrupst is. Dit alles wert van haer vastelijck geloof/ te meer also sy nu seggen dat de Propheete S. Andrea waerachtich is geweest/ door dien daer sedert dien tijt so menich dyfsent Kercken en Cloosters gebout zyn/ waeromme oock veele Jaren den meesten schat des Rijcks/ tot opbouwinge van Tempels/ Cloosters/ en Capellen geemploeyt is geworden. Den gemeynen luyden wert oock wijs gemaect/ dat sy Godt geenen meerderen dienst en kunnen doen/ als van haer goetd petywes tot profijte der Kercken te geven/ het welke veele met eenen grooten plettoebrenghen aen haer Priesteren.

Van den Metrapolyt, Eertz-bisschoppen, Bisschoppen, Abten en andere Geestelijckheyt.

Het hooft van alle de Geestelijckheyt is den Metrapolyt/ t welck is soo veel als een opper-Bisschop; desen heeft sijn autoriteyt van den Patriarch van Constantinopolen.

Den Metrapolyt plach eertijts te wesen in Chiobien/ daer nae in Diodotimerien/ ende nu in de Stadt Moscobia. Den Metrapolyt/ en oock de Eertz-Bisschoppen/ plachten eertijts gekosen te werden op dese maniere. Men riep te samen alle de Eertz-Bisschoppen/ Abten en Pzoren uyt allen Cloosters/ en de alderheplichste die men onder de selve konde vinden/ waer toe een peder sijne stemme gaf/ wert voort Metrapolyt geordonneert/ en so daer eenige plaetsen van Eertz-Bisschoppen vacant waren/ wert de selve op gelijcker maniere verkoosen. Maer den lesten Keyser Bassilus/ heeft dese

Gede- dese ordeninge verandert / en de vergade- wylt gekosen. Desen Basilius hadde als-
 trovoh- tinge / als booren gedaen zijnde / heeft hy doen eenen Metropolit geordonneert /
 van de- van Moscovien. selfs eenen naer zijn eppen goetduncken met namen Bartholomeus / de welke
 den

den naem hadde/ dat hy een seer Heylich en waertich leven leyde: Van alsoo den Keyser tegens sijnen danck/ eene onbehoorzijcke saecke in de Religie hadde gepermitteert/ heeft hy't selve niet konnen verdragen/ maer komende by den Keyser/ heeft hem geseyt: Nademael ghy alle dinghen naer u eeghen goetduncken wilt toelaten en gebuycken/ soo en kan ick geensints mijn officie bedienen: Daer mede gaf hy den Keyser sijnen stock/ oft krys/ dat hy althijt in de handt droech/ tot tepcken van sijne autoriteyt/ het welck den Keyser aen genomen hebben: dede hem in de ketens sluyten/ en versont hem armelijck als een slaef naer Beologerio. Maer eenigen tijt daer na is hy door intercessie van sijne vrienden noch los gekomen/ en heeft sich in een Clooster begeven. In sijne plaetse wert verkosfen eenen genaemt Daniel/ een robus Man/ ondt ontrent 30 Jaren/ dewelcke van veele Nederlantse Cooplynden wel bekent was. Dese was genegen/ om heymelijcker wijs/ met goede gesellen alle debauchen te plegen/ en om dat het niet en sonde schijnen/ dat hy het goede cier maecten en de luxurie meer subiect was/ als het vasten en bidden/ so maecte hy sijn aengesichte bleek met roock van sulpher/ en alhoewel veele 't selve merckten/ en wel wisten/ soo en dorsten sy om sijne autoriteyt/ het selve niet openbaren.

Van het leven der Geestelijcke Personen.

Alle Certs-Bisschoppen/ Bisschoppen/ Abten Prioren/ Priesters en Monnicken/ die moeten den Metrapolijt subiect zyn/ 't sy in respect van haren Godts dienst/ oft in politijcke saecken/ waer onder sy haer begeven. Den Metrapolijt/ Certs-Bisschoppen en Bisschoppen hebben alleen opsicht op de andere/ sy doen selden dienst/ ten sy op Hoaghtyden/ oft extraordinaere interventionen. De Monnicken doen haren dienst in hare Cloosters/ alwaer gemeen-

nelijck niet als Religieuse personen en frequenteren/ en desen en is den Homwelijcken staet niet toe gelaten: Maer de Priesters doen hare missen en dienst dagelijks in verscheyden Kercken/ alwaer een pegelijck/ van hare Religie sijnde/ mach inne komen/ en anders niet.

Ende dese ist geoorloft een Vrouw te nemen/ maer de Vrouw overleden sijnde/ en mach hy geene misse meer doen/ maer magh alleen wel met andere missedienaers in de misse present zyn/ hetwelcke eertijts so stricktelijck niet geobserveert en werde. Maer nu en wert het geensints gepermitteert/ ten sy dat den selven Priester sich in een Clooster begebe/ en volgens desselfs ordze leve/ alsdan mach hy wederomme misse doen. De Priesters siet men gemepnelijck sat en droncken/ door dien sy/ meest ober al daer sy aenkomen/ beschoncken werden/ en alsdan loopen en vallen sy als beesten lanchs de straten/ 't welck nochtans by haer niet gestraft en wordt/ ten zy dat sy door hare dronckenschap eenige excessibe onbehoorzijcke acten aenbanghen/ en alsdan werden sy met peesen ofte sweeyen gegeezeit/ niet om hare lendenen/ maer met reberentie/ op haer hulderste/ gelijk men de klepue kinderen doet. By de Keyfers Waslijl tijde/ wert eenen Priester droncken sijnde/ op diverse bevonden/ waeromme den Officier des Keyfers/ hem sonder eenighe genade dede op hangen/ 't welck den Metrapolijt seer quathjck nemende/ dede daer ober sijne klachte aen den Keyser/ als dat men eenen Religieusen persoon/ sonder eenich respect/ soo schandelijcken doodt hadde aengedaen. Den Keyser dede hier ober den Officier booz hem komen/ hem bringhende/ waeromme dat hy sonder den Metrapolijt 't adverteren/ eenen Priester hadde doen sterben/ waer op hy antwoorde/ dat hy gheenen Priester/ maer een openbaeren dief (die dese straffe alleen toe staet) hadde doen op hangen/ om welke antwoorde en oorzaecke

Beschrijvinge van Moscovien ofte Rußlandt.

saecte den Keiser hem het selbe pardon | dinct qualijcker genomen / oft eet ge-
teerden. Daer en wert ook by haer geen | straft als dieverije.

Van de Habijten der Geestelijcker Persoonen.

DE Eertz-Bisschoppen / Bisschop-
pen / Abten ende Prioren / dragen op | nomen den Bisschop van Nobogardia
haer hooft ronde swarte mijters / uptge- | alleen / die draegt eenen witten mijter / by
nae op onse maniere met twee hoornen.
Daer

Maer de Priesters ende Monnicken hebben op haer hoofst een ront mutsken/boven gestift in forma van een ront telhoor/ ende daer komt eene hulle ober: Of sy gebuycken oock wel eenen swarten bzeeden hoet teghens den reghen/ en sommige graeutwe ongeberfde hoeden van Beber-hapz. Sy dragen alle eenen stock in de hant boven wat omgekromt/ daer sy stille staende op leunen/ ende dese noemen sy Postock. Daer zijn oock eenige die uyt de Cloosters gaen in Heremitage oft woeste plaetsen/ aldaer maeken sy huyskens daer sy inne woonen/ soekende haren kost uyt de aerde oft boommen/ als wortelen/ krupden ende eenige besien. Dese Heremiten werden by haer genaemt Stopynchy/ want Stolsy is te seggen een Calonne/ geappropriert om dat sy haer klepne huyskens op twee Calonnen bouwen. Dese hebben den naem dat sy in groote armoede leven. Maer nochtans wert haer dickmael van den boozby-reysende Man eenighe spijse/ dzanck en gelt gegeven.

Van den Doop der Russen.

De Russen hebben eene particuliere forme van Doopen/ in manieren als volcht: als een kindeken gebooren is/ wert daer strax een Priester gehaelt/ de welcke booz het huys daer de Kraemboutwe inne leght/ eerst eenige gebeden leest/ het hoofst vickmaels neder slaende/ ende daer na binnen gaende geeft hy het kint eenen naem/ volgens den wille der ouders. Den veertichsten dagh daer na/ wert het kint in de Kercke gebzacht/ ende tot drie mael met 't gantsche lichaem onder 't water gestreecken/ anders soo daer eenighe partpe uyt het water bleef/ so souden sy meynen dat het kint niet te rechte gedoopt en ware: Daer na wert het gefalft met heylighe salbe/ de welcke in de weecke booz Paesschen geconsacreert is. Het water des doops wert booz elck kindt besonder geconsacreert/ ende strax nae den Doop/ buyten de

Kercke uyt gegoten/ sy en gebuycken daer toe oock geen warm water/ ten sy booz krancke kinderen. Den Doop geschiet in de Kercke/ ten sy dat de Kercke soo verre waer van de wooninghe des kindekens/ dat de koude hem op den wech soude moghen schaedelijck wesen/ ende als dan werden sy binnens huys ghedoopt. Sy ghebuycken daer inne oock eenighe ceremonien/ want met het kindeken naer de Kercke gaende/ sijn daer eenige Priesters die booz gaen/ ende dese zegenen ende besweren tot verscheyden malen het kindeken booz den Duyvel/ ende soo dickmaels spoutwen sy met groote wederweerdichept op der aerde: Welck spoutwen by haer seer gemeyn is/ want pemant 't sy in presentie oft andersins/ verachtende ende dreygende/ doen sy het selve oock met dese prononciatien aen 't Whya/ ende daer by doende haren gemeynen vloeck/ waer van hier naer sal gesproocken worden.

Van haer Nachtmael.

Tot haer Nachtmael wert een pegelijck/ van hare religie zijnde/ toegelaten/ niet aensijnde in wat debauche hy is levende; Daer toe werden oock gelaten de Kinderkens van ses ende seven jaren/ seggende dat sy als dan beginnen te sondighen: ende soo eenich kindt kranck is/ ende het Sacrament niet nemen en kan/ soo wert hem een droppel uyt den heyligen Kelck inne gegoten/ ende soo het daer nae komt te sterben/ meynen sy dat het niet anders wesen en kan/ oft het moet daer dooz zalich wesen.

Ende soo pemant sonder het Sacrament inne te nemen quame te sterben/ sullen de bloedt-vrienden het doode lichaem met roepen castijden/ meynende daer dooz eenighe blecke der ziele kan weg genomen werden/ welck geesselen noch veel onder haer gebuyckt wort; 't selve hebbe ick gesien aen het doode lichaem van een Fransch Capiteyn/ het welck

(also

(also hy in eene batalie van de Polen om't leven was gebzacht) wy sonder eenich achterdencken op der Russen Kerck-hof begraven hadden. Maer des nachts hebben sy 't selve wederom uptgegraven / seggende dat het onbehoorlijk was / dat het lichaem van een onchisten / op een heylighe plaetse soude leggen. Maer alsoo desen Capiteyn gebleven was vooz hare vbanden / en in haren dienste / so hebben sy 't selve lichaem seer met roeden gecastijt / meynende daer mede eenich goet te doen aen sijne ziele / ende daer nae hebben sy 't selve bypten in 't vels begraven. De substantie die sy upt depfen in het Abontmael is hartachtich groot / het welcke op den witten donderdag ceremonialijck geconsacreert wert / ende eer sy 't gebuycken / wort het geweycht in water ofte wijn. Wat in den Dynick-becker is / en kan men niet seckerlijck weten / maer ick hebbe van sommige verstaen / dat het olze soude wesen / en andere seggen wederom / dat het wijn is. Mengaende het geloove dat sy daer inne hebben / is voock onbekent / alleenlijck dat sy segghen / dat daer inne bestaet hare zalicheyt.

Van het Biechten der Russen.

De Russen zijn in hare biechten die van de Roomsche Religie eens deels gelijk / maer sy en biechten haer maer eens jaers / d' welck is op Paesschen / in dese forma : Den Biecht-vader staet met den geenen die biecht in 't midden van de Kercke / met het aensicht gewent nae een Zeelt / 't welck daer toe geordineert is / ende de biechte voleyndt / de penitentie nae de groochopt ende veelheyt der sonden gegeven zijnde / soo slaen sy bepde haer hoofd tot verscheyden maellen op ende neder / aensende altydt dat Weeldt / en maecken vele cruyren / seggen daer nae dese woorden ; Jesus Christus / sone Gods ontfermt u onser / ende daer met gaen sy wyt.

Enighe wert vooz penitentie gegeven / eenen seckeren tijt te vasten / andere eenighe gebeden te leeren bidden / also daer wepnige sijn die haren vader-onse konnen : Sommige die swaerder soude gedaen hebben / werden met water af gewasschen ende harder penitentie ingestelt. De aldergrootste sonden werden geacht die op den Sabbath geschieden / ende dese moeten met besonderen penitentien geabsolveert werden. Hare confessie gedaen / en hare sonden vergeven zijnde / meynen sy dat hare voozgaende misdaden / soo sy die gebiecht hebben / haer niet toegerekent en sullen worden. Macromine sy weder sonder aensien de aldergrouwelijckste sonden committeren / met vertrouwen / dat de selwighe op gelijcken boet als vooren / sullen gecommiteert werden. Sy en sien oock niet aen wat sonden of oncuysheyt sy bedryven / jae zijn daer inne soo seer excederende de limiten van de menschelijckheyt / dat die van Sodoma ende Gomorra de selve noyt gepleeght en hebben : Maer eer wy van de selve spreken / sullen eerst sien wat superstitie sy hebben in het bidden.

Van haer Bidden, ende wien sy aenbidden.

De Russen bidden Godt aen / en nefens hem S. Nicolaes / den welcken sy houden als haren Patroon ende Middelaer : Sy predicken dagelijck van hem ende van sijne miraculen. Sy vertellen van eene geschiedenisse over eenige jaren geleden. Als Michael Kysarloefskij een Oberste der Russen / eenen Welt-slach gewonnen hadde teghens de Carterz / ende eenen grooten Heere van sijne vbanden was verbolghende / den welcken hy niet en konde achterhalen / riep hy overluyde / St. Nicolaei geef my desen hond in mijne handen / 't welck de Carter hoorende / was verschyckt / ende riep wederom : o St. Nicolae / is 't dat dese met uwe hulpe my achterhaelt

foo en sal 't selve van u vooz geen mita-
kel gehouden zijn: Maer indien ghy my
bewaert / ende dat ick dooz uwe hulpe
mijn leven behouden kan / soo sal uwen
name dooz my groot gemaect werden /
waer op sy segghen / dat Michaelis
Deert bleef stille staen / ende dat den
Carter alsoo ontquam / de welke daer
na in St. Nicolaum geloofde / en dede
hem jaerlijcx eene offerhande van veele
ponden honighs / en andere gewassen.

Sy bidden oock aen veele beelden der
Heplighen / maer boven alle 't beeldt
St. Nicolai / het welke de Monicken
boven hare deuren ofte poozten stellen /
op dat alle de geene die daer voozby pas-
seren / daer vooz reberentie doen / met het
bloote hooft dikmaels neder te slaen / en-
de haer te cruppen / 't welck sy aldus
doen: Eerst met de handt vooz het vooz-
hooft / van daer vooz de bozst / dan aen de
rechterschouder / daer na aen de sincker-
schouder / en van daer eenen stijven slach
vooz de bozst / slaende het hooft altyt ne-
derwaerts / en soo yemandt 't selve op
een ander maniere dede / dien soudens sy
vooz geen Chyisten achten. Het beeldt
van St. Nicolai heeft oock een peder in
sijne huyfinghe / en 't selve werdt in den
hoeck van de kamer op een berdeken
ghestelt / en alle die van 't huyfgesin moe-
ten dat dagelijcx aenbidden / met het
kruppen en hooft slaen als vooren.

Ten tijde als ick met den Heere de la
Cardie eerst in Ruslant quam binnen de
Stadt Nobogardia / so werde ick alleen
gelogert in een kamer oft stobe / daer dit
beeldt in eenen hoeck was staende / het
welcke alsoo ick by gebal des avondts
uiet en hadde gesien oft gemerckt / soo
hadde ick mijne slaep-plaets gemaect
op de aerde / (also sy daer geene bedt-
steden en hebben) dwerssch vooz de plaets
daer dit beeldt stont: Des moorghens
den dach aengehoemen sijde / en ick noch
in 't bedde leggende / so quamen in de ka-
mer eerst eenige Maenspersonen / daer
nae Vrouwen / Dochters en Kinderen /

de welke haer stelden recht vooz de
plaets daer ick lach / en begosten daer
haer hooft neder te slaen / haer te krup-
pen en te bidden. En alsoo ick van het
beelt niet en wiste / noch met haer niet
spreeken en kost / so was ick hier in ver-
wondert / meynende dat sy vooz my dese
eere deden / om dat wy daer te lande
tot haer der assistentie gekomen waren:
Maer als ick opgestaen was / soo wer-
de ick het voozschreiben beelt siende / waer
aen ik wel dagte 't gene daer af was: En
also sy noch eenige dagen 't selve continu-
eerden / en my dickwils 's mozzgens waer-
ker maecten / so bonde ick 's avondts de
deure vast toe dat sy daer niet inne en
konden komen / waeromme sy groote
mif haer maecten / en haer seer beklag-
den / waer dooz ick genootsaecht was
haer het selve wederomme toe te laten.
Ontrent het selve beelt en mogen sy niet
lijden datmen eenige wapenen oft ge-
weer hangt / noch en mogen niet sien dat
't selve met handen van onchrystienen / ge-
lijck sy ons noemen / aengetast werde.
Ick hebbe gesien dat sommighe Solda-
ten dooz moettwilicheyt 't selve beeldt in
de handt namen en ter neder wierpen /
waer dooz dese Menschen soo uptsinnich
en verbaest waren / dat sy al weenende /
huplende / en met groote reberentie het
selve weder op namen. Wanneer pe-
mant eenen anderen gaet besoecken / so
sal hy vooz eerst inne koomende altyt de
gewoonelijche reberentie doen vooz den
beelde / ende daer nae vooz de personen
die daer present zijn / ende wederom upt-
gaende van gelijken. Hare Kercken
zijn rontomme behanghen met dese
beeldkens / jae in sulche quantiteyt / dat
ick ghesien hebbe (als dooz de Crjch-
suden eenighe Kercken gerafeert wiet-
den /) de selve met duysenden over mak-
kanderen legghen. Daer onder waren
oock eenighe van silver / sommighe met
silbere randkens / waer mede de Sol-
daten grooten buyt maecten.

Daer onder waren oock beele krepne
crupf-

crupskens/waer op d' eene syde eenighe Moscovische letteren / ende op d' ander syde eene figure ghegraveert stont / sommige waren van silber / eenige vergult / andere van metael / koper en andere substantien ghemaect. Sulcke crupskens hebben sy oock alle / jonck en oudt / met een snoer om den blooten hals hanghen / en dat soo lauch / dat sy 't selve in de handt kunnen nemen ende kussen. De rijke lipden draghen 't selve van gout / andere van silber / ende die van wepnich middelen sijn / van slechter substantie. Sy sijn seer gewoon haer dickmaels te kruipen / en sullen geen dinck van eten ofte drincken in haren mont steken / oft sullen eerstmael daer een krups over maken / gelovende dat 't selve als dan gezeghent / en voor alle tooverepen bewaert is.

Van der Ruffen Vasten-dagen.

De Ruffen hebben vele Vasten/die sy stricteijck onderhouden met abstinieren van spijsse / maer niet van drack. Haren eersten vasten is den gemeynen vasten seven weken voor Paeschten / in welcken tijdt sy geen vleesch oft eperen en eten / ende generen haer meest met een soorte van melck-keeskens / die sy Spena noemen / andere liden haer wel met drooch broot ende kmoosock / maer ick gheloobe wel dat d' abundantie van den heeten drack / haer een goet deel van haren appetijt wech neemt.

Haren tweeden vasten hebben sy acht dagen naer Princxteren / geduerende tot den dag S. Petri en Pauli / en desen wert van haer genoemt S. Pieters-vasten / want desen Apostel by haer boven alle andere in groote weerdicheyt wert gehouden / om (gelijck sy segghen) dat hy als Portier den sleutel des Hemels is dragende / waeromme sy eene superstitie hebben / dat als yemandt van qualitept / ofte die middelen heeft om 't

selve te kooppen / komt te sterben / soo werdt hem van den Metropolit oft Eerts-Bisschop eenen bries aen S. Pieter in de handt gesteken / en met hem begraven / dit is het formulier van den selven bries / van woorde te woorde getranslateert :

Wy by der gracie Gods Metropolit oft Eerts-Bisschop R. Aen onsen Heere ende vriendt S. Pieter / sleutel-bewaerder der Doorten van den Almogeden Godt.

Wy laten u weten / dat naedemael op desen tijdt overleden is een oprecht Dienaar Godts R. en dat den selven van ons van alle sonden geabsolveert zijnde / de benedictie daer op ontfanghen heeft : So is ons seer ernstich begeeren / dat ghy den selven sonder enighe verhindeeringe in laet in het Rijcke Gods / neemt hem aen / ende laet daer inne geen foute sijn / want tot desen expressen eynde hebben wy hem dese brieven van absolutie mede gegeven. Gedaen op sulck een plaetse R. ondertekent R.

Haren derden vasten hebben sy van den eersten Augusti tot S. Marie Hemelvaert.

Den vierden vasten werdt genaemt S. Philippi-vasten / om dat hy begint op S. Philippi-dach / en geduyt ses weken / maer dese werden soo naeu niet onderhouden als den eersten / want geduyrende den selven en sou men haer / noch door beloften / noch door dreymementen / geen vleesch kunnen doen eten / Jae sijn daer soo schou af / dat sy een mes daer vleesch mede gesneden is / niet en souden willen aentasten / 't selve houdende voogde meeste sonde die sy souden moghen doen. Alle dese vastens werden by haer onderhouden niet anders als door abstinentie van vleesch / en sommige van allen suivel ; niet tegenstaende het den Priesters en Moniken belast wert / soo lange den vasten duyrt / scherp hier / by haer genoemt quas / te drincken / soo siet men haer nochtans / in plaetse van het selve

nae te komen / haer selven dagelijcx met
gebranden wijn ende anderen stercken
dranck alsoo opbollen / dat sy dickmaels
op de straten blijven leggen / en 't selve
en werdt by haer niet voorsonde gere-
kent / als sy haer niet en besmetten met
te eten 't gene dat haer verboden is.

Van eene grouwelijcke superstitie der
Priesters ende Monicken.

Alfoo daer niet en is daer dese natie
haer meer in delecteert als in het
droncken drincken en stempen / soo soec-
ken sy oock allen middel om daer toe te
geraken; En onder anderen / isser eenen
sekeren tijdt in het jaer / dat de Priesters
en Monicken de gemeyne luden wijs
maken / dat so op dien tijdt hare geesten
berheught en verquicht werden / dat als-
dan oock de zielen van de afgestorbene
haer berheugen en grootelijcx verblijden/
ter wat plaetse die oock soude moghen
wesen. Als dan de Monicken en Prie-
sters op eene plaetse te samen vergadert
zijnde / komen de luden / elck nae sijnen
staet / die eenighe afgestorbene vrienden
hebben / en met eenen grooten pber bren-
gen sy daer / den eenen wijn / den ande-
ren gebranden wijn / den derden meede-
bier / alderhande goede spijßen / en wat
daer soude moghen wesen te krijghen /
't selve dese Geestelijcke personen voor-
settende / maeken sy daer affeer goeden
ciere / geduyrende thien ofte twaelf da-
gen en nachten lanck / dat sy binnen den
selven tijdt noyt nuchteren en zijn / ende
dat met singen en malkanderen voor-
den mont te kussen / 't welck de Mands
daer voor een maniere hebben / daer door
bewijssende dat haer hert en gemoet van
herten volijck is / en slechte luden ge-
looven vastelijck dat de sielen van hare
afgestorbene vrienden / hier door groote
verquichinge genieten. Onder alle an-
dere hebben de Priesters en Monicken
het beste leven / want op wat plaetsen
dat sy komen by luden die eenige mid-
delen hebben / daer werden sy aen ge-

haelt / ende alsoo getracteert / dat sy des
abonts onbequaem sijnde om naer huys
te gaen / gedwonghen zijn daer te ver-
nachten / en des mooghens (so men seyt)
het hap van den hondt daer sy af gebe-
ten zijn / wederomme op te leggen. Dit
zijn de geene daer men met recht soude
moghen af seggen. Het is te verwonde-
ren / dat sy eenen soo heeten dranck soo
gestadelijck en met soo groote abundan-
tie konnen innemen / sonder daer noch-
tans eenichsins door gekrenckt te wor-
den: Maer ick gelove dat 't selve is
door de getempertheit van de locht / ende
climaet daer sy onder woonen. Men sal
haer oock niet veel kranck ofte impotent
sien / maer sijn seer sterck en robust / soo
mannen als Vrouwen / het welcke eeni-
ge meynen meest te geschieden door den
knofsloock / die sy met groote quantiteyt
gebruycken / waer door sy seggen dat het
lichaem van alle quade humeuren ge-
suyvert wort / en andere / door de badt-
stoven / waer inne veele van onse natie
oock grooten baet gebonden hebben:
Maer naer apparentie soude 't selve eet
konnen geschieden door het sorgeloose le-
ven dat sy leyden / want sy sonder eeni-
ge sorghe niet verder denckende als op
't gene sy teghentwoordelijck genieten /
haren tijdt in alle debauchten doorbren-
ghende zijn.

Hoe de Heylige daghen van haer ghe-
viert werden.

De Russen houden wel in grooten
weerden de Voochtijden / als Paes-
schen / Cosmijns / Pinxteren en eenighe
andere / die sy noemen Prasuicken: Doch
en celebteren de selve niet met eenighen
Gadts-dienst / maer alleen met haer
beste kleederen aen te doen / en een misse
te hooren / en van daer komende / nae de
bier-banck te gaen. Het selve siet men
meest op Paesschen / want als dan heb-
ben sy eene maniere / soo mannen als
vrouwen / en dochters / van wat qualiteyt
die oock mogen wesen / dat sy over stra-
ten

ten gaende / by haer sieken eenige quantiteyt van eperen / die hart gesoden sijn / en geberst met root / blaeuw / groen / swart / en andere colouren / sommighe bergult en versibbert / dese presenteren sy aen malkanderen / en aen de geene die 't haer goet dunckt. Als sy aen yemandt eenen ey geben / spreken sy dese woorzen: Christos va Chreolt, dat is / Christus is gekrupst / waer op den anderen antwoordt: Christos va stal, d'welck is / Christus is opgestaen / en hier mede kussen sy malkanderen voor den mont. Verscheyden Francosyn en andere Natien dat siende / leerden de voornoemde woorzen van kuyten / en staken eene groote menichte met eperen by haer / alleenlijck om de Dochters (de welke al-hoe-wel sy een heel jaer meest gesloten sittende / op desen tijdt uytgaen) te kussen / want sy niemant in deser boeghen 't selve en moghen weygeren / jae al waer het een Bosjarinne ofte van grooter geslachte. Sy doen 't selve drie dagen lanck / hier inne komen sy met ons over een / dat sy in alle haer Hoochtijden drie heplige daghen (doch niet behoortlijck) observeren. Het is eene sake die by nae onge-looffelijck is / dat sy op dese daghen haer met gebanden wijn / en andere dranck alsoo opvullen / dat ick binnen de Stadt Nobogardia en andere plaetsen / op dese daghen eenighe manspersonen des avondts op de straten doot hebbe sien legghen / in den dranck versmoort zijnde / en veele Broutwen van 't selve sijn ingenomen hebbende / ginghen dwalen achter de straten / sommighe blijvende legghen / met de welke veele van de uytheemsche natie 's nachts haer personagie speelden. Men soude meyden dat sy door desen heeten dranck aldus ontkeelt zijnde / haer des anderen daegs souden abstinieren: Maer verre is 't van daer / want des morgghens boerch weder by malkanderen komende / seggen sy dat sy sijn Dochters / 't welck is soo veel als gealtereert ofte nadoersigh / en om

dit te remedieren / soo beginnen sy weer van voren aen / ende en houden niet op soo langhe sy soo veel verstant hebben van in te schencken / en den kroeg aen den mond te setten / top sullen weder keeren tot hare heplige dagen / de welke sy meest alle onderhouden / gelijk men doet by de Roomsche Catholijcken: Maer boven al / de dagen van St. Nicolaes en S. Jans onthoofdinge / dese twee werden boven alle andere gecelebreert / doch in manieren als booren. Op alle heplige daghen hoort men sulck een geluyt van vloeken / gelijk sy die in de Steden in groote quantiteyt hebben / en lupen en kleppen die al te samen op eenen tijt / also dat men nauwelijck malkanderen kan hooren spreken.

Op wat manier sy Sweeren ofte vloeken.

Het aldergeschickste dat de Russen hebben / dat is / dat sy in 't sweeren ofte bloecken seiden den name Gods sullen gebuycken / ten sy dat het haer ter herten gaet / en als dan sullen sy met eerbiedinghe haer handen te samen vouwen / en seggen oppo Christomy, dat is by Christum. Maer wat aengaet alle andere scheld-woorzen en lasteringen / daer hebben sy altyt den mont vol af / en bysonder dit hotty mateir, dat is / gebuyckt uwe moeder / en 't selve is onder haer soo gemeyn / dat het (wanneer sy de minste oorsaeke hebben) by nae het ander woort is dat sy spreken: Doch noemen sy malkandere Synnatoor, dat is teven-soon. Maer boven alles hebben sy so gereet in den mont / het woort Bludisky 't welck is hoeren-soon / dat waer men gaet ofte staet / 't sy by mannen / broutwen ofte dochters / men het selve gestadich hoort / jae de Moeder selfs vergrammende tegens hare kinders / geben haer desen name / waeromme ick dickmaels tegens haer geseyt hebbe / is 't dat u hint een hoere-hint is / so moet ghy consequentlijck een hoere sijn / maer sy vergramden haer daer over / ende gaben my geen antwoort

woort. Wanneer sy d' een den anderen iets vastelijck willen beloven/so kussen sy 't crupsken dat sy om de hals hebben hangen/en daer dooz werden sy eer geloost/als dooz eenigh bloecken oft sweeren. Als oock pemant aen de Magistraet eenen anderen beklaecht / oft eenighe nieuwe tijdinghe aen brenghet / soo moet hy het crups kussen / tot verseeckeringe dat 't selve waer is. Ende al hoe wel sy seggen dat sy 't selve noyt te vergeefs en doen / en dat sy daer inne niet en souden willen faillieren : Soo hebbe ick / ende veele andere / nochtans dickwils 't contrarie bevonden : Want het is een Natie de alderbedrievelijckste en valsche die men soude konnen vinden / en versieren dickmaels valscheijck eenighe dingen / de welcke (al hoe wel sy onwaerachtigh zijn) dooz 't kussen des crups/van haer geloost werden. En hier dooz hebben sy dickmaels onse Coopluyden bedrogen/en groote schade gedaen: Niet tegenstaende dat sommige Keyfers de wytheemsche Natie alsejt in haer recht hebben voor gestaen/en haer van alle injurieuse objectien bevrydt/eenighe groote privilegien vergunt / dewelcke de Hollantsche Coopluyden als noch zijn genietende.

Van haer Houwelijck, ende hoe zy daer inne leven.

Sy hebben eene particuliere maniere Som haer ten houwelijcken staet te begeben/want een jongman en mach selfs hy geene Dochters gaen om te vryen / 't welck hem een schande soude wesen / maer den vader van de dochter / moet den jonghman aen spreucken / en het houwelijck van hem versoeken / niet sodaninge woorden : Soo ick eene dochter hadde die u beharshde / soo woude ick wel dat ghy mijn swagher waert / waer op den jonghman (so hy daer toe genegen is) antwoort : In dien ghy my tot een swager begeert / ende het u alsoo goet dunckt soo saldy mijn Ouders ofte

vrienden daer van aenspreucken / ende wat hy haer gedaen woort / daer ben ick mede te vreden. Het welcke geschiet / en de vader van de dochter zijn versoek gedaen hebbende / soo het geaccoordeert woort / soo handelen zy strax van het geene den vader met sijn dochter ten houwelijck geben sal / ende dit beslooten zijnde werdt den dach bestemt. Maer hier-en-tusschen en mach den Bruydegom zijne Bruyt noyt sien / wat moeyte hy daer toe doet : De Kinesen / Boparen / en die van groote middelen zijn / senden malkanderen de conterseptinghe over / maer 't selve geschiet seldom / dooz dien daer geene schilders en zijn / als wepnige wytheemsche / die by gebal daer te lande komen. Alle Jonck-vrouwen die schoon en van qualiteyt zijn / werden meest binnens-hups bestoten gehouden / behalven op eenighe hoochtijden / oft feest-daghen / dan gaen sy wel in de Kercke.

De ouders hebben ooz'ake genoeg om hare Dochters alsoo te houden / dooz dien sy seer genegen zijn tot het vryslapen / en hy sonder seer beminnen de vryende Natie. Binnen de Stadt Novogardia dede men misse ontrent te drie ofte vier uyzen des morghens / en als dan sonden de ouders hare Dochters naer de Kercke / om dat sy des daegs niet gesien en souden werden / maer also het ter selver tijdt noch doncker was / so wisten veele Francopsen en Engelschen / die met ons binnen de selve Stad lagen / daer op te passen/en deden de Dochters / in plaetse van in de misse te gaen / proberen het geene sy mogelijk liever hadden : Maer alsoo top veele weken aldaer bleven leggen / werde ('t selve gemerckt zijnde) ordre daer inne gestelt / ende de Dochters onthouden / soo van haren Kerck-ganck / als van 't geene haer apparentelijck veel aengener was. Als nu den tijdt des bruylofts gekomen is / soo wert den Bruydegom ende Bruydt dooz hare ouders / en veele andere / naer de

de Kercke gelept / om aldaer getrouwt te worden: Maer 't selve en geschiet niet sonder by haer te nemen de alderexpertste Coobeneresse die sy konnen vinden / alsoo de selve in groote quantitept daer te lande zijn / ende naedemael sy dickwils malhanderen dooz haet en nijdt groot leet aen doen / ende dat meest dooz middel van toobergen / so trachten sy 't selve aldermeest te doen ten tijde van hare Bzuploften / om tusschen de nieu-gehonde en hare vrienden twee-dracht te maken. Als nu de Bzupt en Bzupdegom selfs eene Coobeneresse niet haer hebben / soo blijft dese althijt by haer present / en gebzupckt sulcke pzeferbativen dat eenighe andere haer qualijk hinder oft schade konnen doen / en oft sy schoon daer toe trachten / ofte hare tooberijen in 't werck stellen / so weten nochtang de andere / als de meeste experientie heb- bende / de selve te dissiperen en krachte- loos te maecken. In de Kercke zijnde / werden sy getrouwt dooz eenen Priester / maer in wat forme 't selve geschiedt en kan men niet te weten komen. De hou- welijckische giften zijn gemeynlijk gelt / Peerden / Ossen / Koepen / Peeren / Kleederen / en Landt-goederen. De ge- ne die te bzuploft komen / moeten oock eenige giften ofte leen-goederen mede brenghen / 't welck oock somtijds is gelt / maer meest kleederen en andere meubelen / de welke den Bzupdegom ontfangen en by memorie opgestelt heb- bende / sluyt de selve in een koffer oft kiste / en nae de bzuploft haelt hy die we- der vooz den dagh / ende soo der pets onder is dat hem behaeght ofte te nut soude moghen wesen / dat sent hy op de Kerck / en laet 't estimeren hoe veel het weerdich is / de reste sent hy wederom / doende bedancken de geene die hem dat gebzocht hadden ; 't geene hy behoudt betaelt hy binnen 's jaers met gelt oft andere waren : En indien yemant sijne giften hooghet estimeerde / als die op de Kerck gewaerdeert waren / soo gaet

den Bzupdegom wederomme by de geene die de estimatie gedaen hadden / en bzaecht haer noch eenmael ofc 't selve goet meer waerdigh is / ende soo sy ant- woorden neen / so en is hy niet gehouden meer daer vooz te gheven / niet teghen- staende den anderen 't selve veel hoog- ger estimeerde : En soo verre den Bzup- degom binnen het jaer niet en betaelt / ofte de giften onbeschadicht wederom- me sent / soo is hy gehouden de selve dob- bel te betalen : En om dese oorfsake siet men dickwils onder haer eene groote dissentie / want veele (gelijk dat wel apparent is) geene liefde tot hare Vrou- wen dragende / dooz dien sy die onbe- kent / en meest te vooren ongesien / trou- wen / stellen haer leven alsoo aen / dat sy in debauche consumeren de goederen daer sy mede begifticht waren / ende en weten daer nae geenen raedt om vooz de selve satisfactie te doen. Sy trouwen daer seer Jonck : en dickwils noch kinde- ren zijnde / waer dooz / alsoo al te met eene houbare Dochter eenen jonghen neemt / die noch onbequaem is / soo sal der jongens Vader (by de welke sy ge- meynlijk vooz eerste in huys woo- nen /) soo lange niet sijns Soons Vrou- we converseren / tot dat den jongen wat betet tot sijne jaren ghekomen zijnde / begint jalousie te crijgen / en als dan gaet hy met sijne bzoutwe alleen woenen / en moet dickwils sijn Broeder vooz sijnen Soone aen nemen.

Van het onbehoorlijk lewendat de Mans met haer Vrouwen leyden, ende in wat subjectie ende miseris sy de selve houden.

Het is onmogelijck / daer geene lief- de oft eendracht en is / dat daer een ordentlijk oft behoorlijk leven kan ge- lept worden. Onder de Russen en sal men van thienen niet een vinden / van wat conditie oft qualitept hy sy / die sijn bzoutwe recht bemindt / ende dat (gelijk wy te voozen gesept hebben) om dat

dat sy booz haer houwelijck malkand-
ren niet kennen / oft sien en mogen. Dit
geschiedt oock meest onder de Knesen en
Bojaren / door dien dese meest van hare
Vrouwen absent zijn / om dat sy in dien-
ste des Keysers zijnde / hem moeten vol-
gen / alwaer sy met andere onnense-
lijcke wellusten haer besmetten : alsoo
dat de Vrouwen daer-en-tusschen een
arm en miserabel leven leyden / ende en
werden niet eerlijck gheacht / ten sy dat
sy haer / in absentie haerer Mannen / in
huys houden / alleenlijck dat sy som-
tijt inde Kercke gaen : Sy sitten geme-
nelijck en naepen / oft bozduren op lij-
nen doeck / met gout / silber oft zeyde /
waer inne sommighe seer expert zijn /
soo dat haer werck in Engheleant / Ita-
lien en andere plaetsen gebracht werdt.
In 't huys-houden hebben de Vrouwen
weynich autoriteyts / maer werden ge-
houden als haer mans slaven / sy wer-
den veel / en om weynich oorsaecke ge-
slagen / en gesoffletteert / sy hebben opi-
nie dat de gene die haer vrouwen meest
slaen / dat die de selve liever en weerdi-
gher hebben. Daer is binnen de stadt
Moscou een duytsche sinit geweest / Jo-
danus genaemt / de welke van veele
Nederlandsche Coopluyden wel be-
kent was : Dese hadde ober veel jaren
een Russche vrouwe getrouwt / ende als
hy haer een wijle tijts gehad hadde /
sprack sy hem op dese maniere seer vrien-
delijck aen / mijn liebe man waerom en
hebt ghy my niet oprecht lief ? waer op
Jordanus seyde / vrouwe ick hebbe u
van herten lief ende beminne u seer / sy
seyde dat noch niet bevonden / ende noch
geen recht teecken der liefde gemerckt te
hebben / doen vzaechden hy wat tecken
sy dan hebben wilde / daer op sy booz ant-
woorde gaf / ghy en hebt my noch noyt
geslaghen : Hy seyde / maer nae mijn
duncken en sijn de slaghen geen tecken
der liefde / maer dit niet tegenstaende /
en sal het daer aen niet ontbreecken : En
eenighen tijdt daer nae eene klepne oor-

saeck vindende / heeft hy haer recht-
schaeffen af gesmeert / en hy heeft selfs
tot veele duytsche Coopluyden gesept /
en bekent / dat sy hem daer nae veel lie-
ver gehadt / en meerder vrientschap be-
wesen heeft. Men siet daer oock in alle
klepne menagie / dat de vrouwen moe-
ten slaven als beesten : Als hy de Boe-
ren moeten sy de hand slaen aen het lant-
werck en arbeeyden dat sy sweten / hy de
Bozghers en in woonders der Steden
moeten sy hout / water en koren halen /
en upt en iane brengen alle 't geene sy tot
de huys-houdinghe van doen hebben /
haer huys-werck selfs doen / en dickwijls
alle upren van haere mans geslaghen
worden / de welke buytens huys so een
abominabel leven leyden / dat het won-
der is dat Godt 't selve verdraghen kan.

Van de groote jaloufije der Russen ende
ongeregeltheyt.

Niet teghenstande de Russen soo
klepne affectie tot hare Vrouwen
draghen / soo sijn sy nochtans van de
selve soo jalours datse niet en mogen lij-
den dat men de selve aensiet ofte toe-
spreeckt / en soo 't selve by gebal geschiet /
so moeten de vrouwen strax daeromme
geslaghen en gesoffletteert werden / niet
in 't secrete (gelijck dat noch eenichsints
soude betamen) maer in de presentie van
veele personen : En dit is de eenige oor-
saecke dat de vrouwen (wanneer sy eeni-
ge gelegentheyt der werelt kominen krij-
gen) sich oock niet andere vergeten / en
bysonder niet d' uytlandsche Natie / tot
de welke sy seer geneghen sijn / want sy
sijn soo verhardt in het lijben en slaen /
't welck sy dagelijcx ontfangen / dat sy 't
selve klepnen achten / en niet patientie ver-
draghen.

Daer Mans respecteren wel de uyt-
landsche Vrouwen / doch alleenlijck
met genegentheyt om de selve onkuytsch
te gebuycken / gelijck mijn 't selve by
eympel bekent is : Ten tijde ick met den
Daere de la Gardie binnen Novogardie
was /

was / geschiede het dat ick by geval my vonds in seckerre herberge / by eene Engelsche Vrouwe : die met ons uyt Sweden aldaer te lande gekomen was / en also ick met haer eenen dronck was doende / quamen daer vele Russen in loopen / die my met geweld ten huyse uyt dreeven / en de vrouwe daer binnen houdende / deden daer met haren wille / tegens haren danck / niet tegenstaende de selve seer om hulpe was roepende / en dat met sodanighen beestighen dat sy wesende ontrent seventhien ofte achtien in getalle / de een voor / d' ander naer / de vrouwe in malanders presentie verachterden : Waeromme ick genootsaecht was / om volck tot assistentie te roepen / soo dat wy niet gewelt de poorten op-liepen en dese kanaillje in hoecken en winckels deden bluchten / verlossende also de vrouwe uyt hare handen / uyt wiens monde wy als doen den beestelijcken handel der Russen verstonen. Waer uyt men mercken kan / dat dese natie de alder-barbarischste ter werelt niet recht genaemt mogen werden / dat haer noch de Climatie des lochts / noch de natuyz selfs / noch de liefde tot haren naesten / noch (t welck haer boven al behoorde te moderen) de vrees van dien Godt / die sy niet eene yperlijcke superstitie schijnen te eeren / van sulcke afgrijpselijke daden kan doen een afgrijps hebben.

Van het overdadigh Drincken der Russen en van hare Cabacken.

Onder alle Natien / die men ter werelt soude mogen vinden / zijn de Russen / na veler opinie / die gene die in den danck het meeste excess doen / en dat niet sulcke excessive abundantie / dat veele daer voor subijtelijck het leven laten. Onder andere isser over eenighe jaren / ten tijde van den Coninck Carol lesl-elden in Sweeden eenen Russchen Ambassadeur geweest van den Keyser / tot verrichtinge van eenige affairen aldaer gesonden / de welke binnen de stadt Stok-

holm gearriveert sijnde / werde in de voornaemste herberge gelogeert / en also hem des avonts alderhande danck als van Spaenschen / Rinschen en anderen Wijn voor gestelt werde / soo en heeft hy volgens sijne gewooneyht / niet anders willen drincken / als gebranden wijn / de welke hem aldaer seer goet dochte / en heeft de selve soo onmatelijck inne genomen (niet denckende dat den selven van wijn / en den haren alleen van water en koren gedistilleert wert) dat hy des smorghens / als hy by sijne Majestejt audience soude gehad hebben / doot is gevonden. t Selve siet men oock dichtwils gebeurten onder het gemeyne gepeupel / welke dagelijck loopen naer een plaetse die sy noemen Caback / daer verkooptmen gebrande wijn / Mede-bier / de helst van de proffjten daer van komt aen den Keyser / ende het wert de betwaerders oft tappers van de selve alleen toe gelaten / openbaerlijck eenigen danck te verkopen. In dese Cabacken siet men alsulcken overdaet van suppen en drincken / dat het ongelooftijck is : Wanneer pe- mant al sijn gelt dat hy by hem hadde daer inne verdroncken heeft / soo set hy sijnen rock te pande / en drinckt daer soo veel op / als de Caback-meesters hem daer op tappen willen / sommige versetten niet alleen haren rock / maer oock mutse / leersen / hembde en al wat sy by haer hebben / loopende alsoo naecht naer huyz toe. Men passeert selden voor by dese Caback / oft men siet een groot deel van dese Caback-bruders (gelijck sy die noemen) uptloopen / d' een moedernaecht / d' anderen in sijn hembde / sommige noch half gekleet / en dickmaels so droncken dat sy niet t' huyz en kunnen komen. Ick hebbe diversche gesien / de welke al verdroncken hebbende dat sy by haer hadden / werden buyten gestoten / en bleven in de sneeuw liggen / also versmoort / dat sy een half upre daer na doot waren / sonder dat pe mant passerende / eenighe compassie daer over hadde. Dit

geschiet seer dickwils/ en bysonder als sy konnen krifigen gebzanden wijn/die uyt dese Landen derwaerts wert geboert/want alsoo wy gesept hebben/desen wel niet soo sterck in den mont is/ als den haren/maer nochtans/ om dat hy van wijn gedistilleert is/ soo heeft hy kracht (boven maten ingenomen zijnde) om te verbranden het menschen hart/ gelijk 't selve by ons oock wel gesien is. Ick hebber oock veele gesien/die in de somer naecht voor de Caback leggende/so bupten haer sinen waren/dat haer lichaem van bliegen en muggen (die daer te lande veel zijn/en seer scherp steeken) geheel bedeckt was/ sonder dat sy haer eenichsints roerden/ om de selve te versaghen. Het is haer onmogelijck in dese Caback komende/ dat sy daer uyt gaen konnen/sonder als beesten/droncken te zijn: En dit geschiet niet alleen onder de slechte luyden/ maer oock onder veele die van qualijpt en groote middelen zijn.

Daer is in den voorleden Jaere eenen Gouverneur te Archangel geweest/dewelcke dagelijcx oock so onmateelijck den dranck in nam/ en als hy op eenen naermiddagh/meer als naer gewoonte/met gebzande-wijn en eenighe Spaenschen wijn/ sich opgevult hadde/ is hy strax daer van gestorven/ in de presentie van veele Duytsche koopluyden/die dagelijcx met hem omme gingen.

Van het grouwelijck ende abominabel leven dat de Russen leyden, in het con- verseren met beesten ende andersints.

Gelijck onder de Russen alle wetten Gende Policien dissoluyt zijn/en dat meest alle sonden/ hoe grouwelijck die oock souden mogen wesen/niet streckende tot nadeel oft prejudicie des Keyfers/roeghelaeten werden/ soo leyden sy hier door een leven soo ongebonden en ongoddelijck/dat een Mensch afsgriften moet/in 't selve t' aenhooren/zy con- verseren met jongens/ en de mannen met malkanderen/ en dat niet in't secrete/

maer dickwils in presentie van veele personen/meynende dat het haer eene eere is/'t selve bequamelijck te doen/ en sy draghen dickwils tot eenen jonghen meerder affectie/ als tot haer eyghen huyf-vrouw. Waeromme de groote Heeren en Bojaren gemeynelijck/nefsens hare vrouwen/ eenen jonghen ofte Mignon onderhouden/ dewelcke in't huyf sulcke autoriteyt heeft/ dat de vrouwen daer van alle vilennye moeten verdragen/ sonder dat sy haer tegens de selve derben opposeren/doe: vreesse harer mannen/ die 't selve soude rebengeren: En dit geschiet niet allen by luyden van tamelijcken onderdom: Maer oock dickmaels (gelijck ick 't selve geweten hebbe) by mannen van sestig of seventig jaere: Waeromme eenige vyeinden daer te lande komende/ ende eenige jongens by haer hebbende/ moeten sy goede achtin- ge nemen/ dat de selve van dese beestelijke natie/niet gedebaucheert en werde/want sy soo door gelt/ beloften/ als andere middelen/ daer toe trachten te komen. En al hoe wel dit een fait is/ strijdende tegens Godt/ de Wet der natu- ren ende alle menscheelijckheyt? Soo is nochtans boven allen afsgrifelijck/ het gene sy bedryven met alderley beesten/ want sy sonder eenige differentie/ haer beestelijcke conversatie daer mede heb- ben/ ende en schamen haer niet te beroe- men 't selve dickwils gpleeght te heb- ben. Ick hebbe gekent eenen Russchen Capiteyn met namen Gregorio/ de- welcke met zijne Compagnie met ons opwaerts trock naer de stadt Jemuiska/ om resistentie te doen tegen den inval der Polen int jaer 1613. Desen was soo onbeschaemt ende beestachtigh dat hy dickwils in presentie van veele personen/ beroemden en bebestichde 't selve met eede/ dat hy met seunderley soorten van beesten conversatie hadde gehad/ de selve alle speceficerende/ waeromme wy met hem niet en wou- den eten oft drincken. Dese Gregorio was

was een frap/ kloock man van aensien/ maer als hy booz den byandt quam/ soo seer vertsaecht/ dat men hem niet een woot en konde doen sprecken/ maer als wy wederomme van den byandt afgetrocken waren/ ende binnen de stadt Colmogra gekomen/ soo pleegden hy niet anders als alle debauche en onmenschelijke daeden. Het is te verwonderen dat den Almoghenden Godt soo lanckmoedigh is/ sonder foodanighe afgrijpselijckheeden op staende voet te straffen/ maer hier inne siet men/ quod vindicta civica tardo incedi grassu. Men merckt daghelijcx dat de roede haer bobent hoost hanght/ want men daer niet anders en siet als destructie van steden/ moorden/ rooven en byanden/ alsoo ick selfs wel ober de dertigh Steden/ ende twee hondert dozpen tot den grondt toe hebbe sien afbyanden/ en sal naer appaerentie/ het gansche landt geredigeert worden.

Hoe alderley misdaden, uytgenomen het stelen, aldaer ongestraft blijven.

Dier en is geene misdaet onder de Russen/ hoedanigh die oock soude moghen wesen (ten sy dat die geschiet tot prejuditie des Keyser's) die niet dooz den vinger en wert gesien/ uytgenomen alleen de Dieberpe/ waer uyt volgt alsoo dit by haer geene plaetse en heeft/ ordinat peccare mali formidine nonæ, dat sy sonder eenige byesse oft achterdencken/ alderley sonden op malkanderen accumuleren. Sy en maken geen meer swaricheydt van d' een den anderen om het leven te byngen/ als oft sy maer onredelijke dieren en waren. Soo den geenen die eenen anderen/ t sy op wat maniere het sy/ omgebracht heeft/ beklagt wordt/ so kan hy niet weynich gelts sich daer van ontlasten. Maer hy wort geheel bezijdt/ so hy strax/ de daet gedaen hebbende/ het doode lichaem laet voeren/ op des Gouverneurs oft bevelhebbers hof/ sich beklagende dat hem van

den nedergeslaghen persoon groot ongelijck geschiet was. 't Selve heeft oock plaets in veele andere saecken/ dat wanneer twee personen in tweedracht ofte differentie zijn/ den geenen die aldererst sijne klachten doet/ desen al-hoe-wel hy het meeste ongelijck des wereldds hadde/ wert gelijck gegeven: Hieromme is 't dat het haer niet geozlooft en is/ noch selfs oock den Soldaten/ dooz de steden/ sabels/ oft ander zijdt-geweer te byagen/ ten sy de Bojaren ofte andere Heeren. Waer gemepnelijck als sy krackeel krijgen en vechten/ so gebruycken sy bylen/ sweepen/ stocken/ en somtijts sceenen en diergelijcken. De dieberepe alleen werdt van haer gestraft/ en dat naer adbenant: Want den geenen die niet deel gestoolen en heeft/ werdt alleen met sweepen gegeesselt op zijn bloote hinderdeel/ steeckende zijn hoost tusschen de beenen van den geene die hy bestoolen heeft: Waer soo de dieberpe seer groot is/ oft eenichsints strecke tot naerdeel van den Keyser/ so werdt sy wel met de doot gestraft/ en dat meestendeel met verbyncken in de Sibiere/ en des winters in eenen bijt onder het ijs te steecken/ somtijts oock/ maer seer selden/ aen eenen boom te hangen. Dit niet tegenstaende/ sijn sy so tot de dieberpe genegen/ dat sy 't selve qualijck naerlaten konnen/ en dat niet alleen slechte luyden/ en van klepne middelen/ maer die oock van staet en aensien zijn. Ten tijde den Heere van Tjydt eerst tot Archangel aequam/ isser des abonts een Rusch Capiteyn by hem te gast gekomen/ de welke siende dat de schotel's en tellioren al van silver waren/ heeft behendighlijck een paer tellioren van de tafel genomen/ en die in zijn byoock gesteecken: Waer alsoo de selve stracks gemist werden/ en dat men wel wist dat daer niemant byeemts als desen Capiteyn en sijnen dienaer binnen geweest waer/ hebben wy/ naer derteten/ sluytende de poozten des boozhofs/ hem openbaerlijck daer mede beschul-

dicht; den Capiteyn geenen anderen uyt-
blucht siende / seyde dat zijn dienaar in-
gelijck de tellioren wel mogt genomē heb-
ben/en dat hy hem die swackis wel soude
doen te voozschijn brengen / waer ober
hy den dienaar in 't duyster alleen trec-
kende / heeft hy de tellioren haestelijck
uyt zijn eygen vooeck gehaelt/en die vooz
de voeten des dienaers neder gewoopen/
hem voozts by den happe gebat/en sam-
merlijck geslagen/ gelijck oft hy de tellio-
ren hadde gestoolen gehad/ het welke
wy alle wel merckende / lieten nochtans
't selve sonder eenige aenklachte / passe-
ren. Sy sullen oock altyds meer de uyt-
landers als haren eygen natie soecken te
bestelen/ memende dat 't selve geen son-
de en is / om dat het (soo sy seggen) on-
chystenen zijn. Maer sy zijn so verblindt
dooz de groote begeerelichheydt om te
hebben/ dat sy daer meestendeel soo on-
bedachtelijck en onbehendichlijck mede
te werck gaen / dat men het dickwils
merckt / en haer (gelijck voozschreven
is) doet castigeren: En wanneer yemant
petsy behendighlijck ontstoolen hadde/ en
men suspitie op hem heeft / soo en kan
men hem niet beschuldigen / soo hy het
crups wil kussen / en daer mede 't selve/
loochenen / ten sy dat de gestoolen goe-
deren daer nae gebonden werden / ende
als dan wert den dief noch veel swaer-
der gestraft.

Van het Praven der Ruffen, en wat het
selve sy.

Het en is haer niet alleen vooz die-
verije geacht/ dat men yemant pet
ontsteelt / maer oock dat men een ander
onthoudt 't geene men hem deuchdelijck
schuldigh is. Als yemandt nu eenighe
pretensie / 't sy van geleenden gelde / oft
ander sintz / op eenen anderen heeft / soo
gaet hy synen schuldnaer beklagen /
met versoeck om hem op de prave te mo-
gen setten/ 't welck geconsenteert zijnde/
werdt den schuldnaer geset en vast ge-
bonden in een stoel / daer toe gemaeckt

zijnde / en met houte cleppels vooz sijne
bloote schenen gewzeben en geslagen / so
lange tot dat hy beloofst datelijck te be-
talen/ en schoon hy seyt en sweert/ daer
toe geenen middel te weten / soo wert hy
nochtans soo lange alsoo getracteert (jae
al souden sy alle het vleesch van de sche-
nen in stucken slaen/ tot dat yemant van
zijne vrienden dooz compassie betweecht
zijnde/ beloofst vooz hem te betalen / het
welcke soo 't niet en geschiet / en soo den
crediteur selfs geene commiseratie en
krijght/ soo soude den patient den ande-
ren dagh/en veele daghen daer nae/ also
gehandelt worden / tot dat hy daer van
soude sterben. Daer sijnder veele die
dickwils veel geldts onder de aerde be-
graven hebben/ en stellen haer herte daer
alsoo op / dat sy om eenighe sehult op de
prave geset sijnde / lijden sulck een extre-
mitijt van torment/ dat het ongetooslijck
is / alcer sy haren verborgen schat willen
melden / het welke te meer staet te ver-
wonderen / dooz dien sy daer geene Chi-
rurgijns en hebben (als eenige uytlan-
ders die den krepser volghen) om hare
wonden te doen cureren / alsoo dat hare
beenen dickmaels gangreneren/ ende sy
daer van komen te sterben.

Van de groote experientie die de Ruffen
hebben, om te cureren 't Morbum Gal-
licum.

Men moet niet twijfelen / oft al-
waer sulcke onnatuerlijcke / ende
obertollighe luxurieuse faiten / soo veel
gepleecht werden / dat daer niet teghen-
staende de getempertheit des climaets /
groote coruptien moeten gecauseert
worden/ ende namentlijck 't gene wy
noemen Morbum Gallicum, oft de
Spaensche pocken: En niet tegenstaen-
de sy in alle andere medicinale curen
gheheel rouw ende ontwetende zijn:
Soo hebben sy nochtans tegens dese in-
fectie sulck een helpent en heylsame re-
medie / dat het grootelijck is te ver-
wonderen: Maer wat simplicien oft
sub-

Beschrijvinge van Moscovien ofte Ruslandt.

11

substantien sy daer toe gebuycken / en kan men van haer niet vernemen / dooz dien sy 't selve heel secreet houden. Ick hebbe eenighe van onse Nederlantse personen aldaer gekent / de welcke (om haer te doen cureren) hier te lande allen middel en kosten aengewent hadden / en nochtans (dooz het inwozelen der corruptien) van hare gesontheit despererden. En alsoo sy daer te lande komende / haer stelden in handen der Russen / sijn sy in den tijdt van thien oft twaelf dagen / van haer alsoo gecureert geworzen / altyt leggende in eene heete batstoobe / dat al hoe wel sy in den selven tijt alsoo gematteert en af gegaen waren / dat sy by na eenen mensche ongelijck schenen / allenskens wederomme tot haer selven komende / daer nae haer soo dispoost en gesont vonden / als sy opt van te vooren geweest waren. Een dinck hebbe ick gesien in hare curen : Wanneer yemant gecozrumpeert is binnen het hoest / ofte in de hersenen / en daer dooz eenighsins sijn gehoor verlooren heeft / soo leggen sy den patient op sijn zijde / en in 't openste dooz setten sy eene keerse boven brandende / maer van wat substantie die gemaecht is / en kost ick niet vernemen : En de selve heeft sulck een kracht van trecken / dat den patient qualijck 't selve kan lijden / ende naer ontrent een halve upre siet men upt de oore komen eene harde gele materie / enen doyer van een ey geheel gelijck zijnde. Dit continueren sy drie ofte vier dagen / ende den patient gevoelende altyt meer en meer verlichtinghe / bevindt sich in 't eynde verlicht van alle corruptien / en geheelijck gesen. Sommige meyden dat sy daer inne gebuycken eenige toberysen / maer 't selve en is niet apparent / dooz dien sy daer toe geene woorden of characteren (gelijck sy wel in andere dinghen doen) maer alleenlijck seckerere substantie in 't werck stellen. De Patienten moeten oock geduerende den tijt van hare curatie / goede diete houden / maer sy sijn soo

swack en mat dat sy niet veel lust en hebben tot eeten ofte drincken / waeromme sy somtijts kleyhartigh worden / haer eenighe consoztijven / die sy daer toe houden / inne gegeven wert. Sy hebben oock daer toe eenighe vuguenten oft salben die sy strijcken op de joncturen des lichaems / en in somma / al wat sy daer toe gebuycken is seer heylsaem / gelijck het effect by veele en verschepde personen daer af getuygenisse heeft gegeven.

Van de Tooveryen der Russen.

Het is boozseker dat onder de Russen Montallijcke veel Toobenaers ende Toobereffen sijn / die hare konsten oock dickwils in 't werck stellen / gelijck veele van d' uplandtsche natie dickwils daer van d' experientie hebben gehad / so dat sy als noch / niet sonder groote vreesse / de Russen eenigh leet derven aen doenten sy dat die selve niet eenen om het leven brenghen. Ick hebbe met mijn eyghen ooghen binnen de Stadt Colmogra gesien / dat alsoo daer by ongeval een kint in de Kiebiere was gevallen en verzoncken / in presentie van andere kinderen / soo is de Moeder des kindes met enige Vrouwen ter plaetse komen loopen / en deden haer brenghen een kleyne Schipken / ontrent twee voeten lanck / daer inne deden sy sekere substantien / als onder andere Wierooch en Mirrhe / de selve in brandt stekende / setten sy het Schipken in 't water / ter plaetse daer het kindt verzoncken was / en alsoo sy alle te samen begosten te krijten ende te huylen / sprekende eenighe woorden oft characteren / die ick niet en konde verstaen / soo begoste 't selve Schipken (de substantien altyt brandende en rokende) optwaerts en nederwaerts te drijven / gelijck of het naer 't kindeken gesocht hadde / somtijts verre van 't landt / en stracx weder naer by komende : Het welcke ick met groote verwonderinghe was aensijnde / en merckte wel / dat 't selve sonder toobertje niet en konde geschieden /

door dien de Kiebere aldaer gestadichlijck soo sterck afluopt / als eenich getije hier te lande soude moghen doen / en dit niet tegenstaende en werde dit Schipken niet afgedreven / maer hiel altydts sijn ordinaris gints en wederbaren : Maer also dese Vrouwen ny seer heftelijck toeriepen en wenckten dat ick soude wech gaen / en doyste ick (vreesende door hare rooverijen) daer niet langher blijven / en hier door en koste ick de wytkomste van 't selve niet weten. Het is oock waer (gelijck veele personaen hier te lande sijn de / 't selve konnen getuygen) dat binnen de selve Sadt Calmogra / in ons logement was eenen genaemt Chein / zijnde een Samoiter oft Lappe / den selven hadden wy des avonts gehouden om ons des anderendaeghs eenen sekeren wech te wijsen ; Maer gegeten hebben de / wilde hy wederom uytgaen / en also wy hem 't selve niet en wouden toelaten / vreesende dat hy ons soude ontloopen / toefluytende alle deuren en poozten / die seer hooghe waren / bevonden wy dit niet tegenstaende / in eenen oogeblick / dat hy buyten het huys was : En alsoo hy des anderendaeghs wederom tot ons quam / vzaechden wy hem hoe hy des avonts soo uyt was gekomen / waer op hy antwoorde dat hy allenelijck sijnen Godt hadde aengesproken / en in onse presentie eens opspringende / seyde dat hy met soe eenen sprong uyt het huys was gekomen / het welke te gelooven stont / door dien het niet mogelijk en was door eenighen middel ter werelt anders daer uyt te komen.

Van de Galoppen , dat is , Dienaers
ofte Slaven.

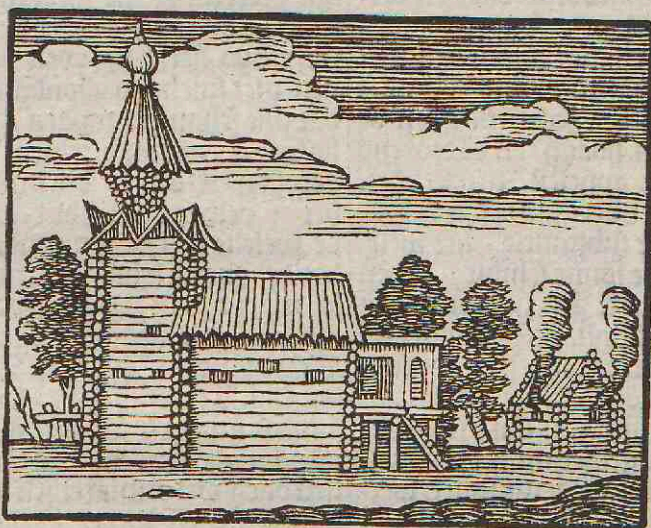
Het meestendeel des gemeyne volcx sijn des Kersers Galoppen oft slaven / en het staet in sijne magt met haer / en hare goederen / so sy eenighe hebben / te doen 't geene hem gelieft. Daer sijn oock eenige die verkocht worden / gelijck oer eenige jaren / een groot deel man-

nen en vrouwen / uyt Tyslant onder de eygenschap en slavernije des Kersers sijn gekomen / van de welke als noch een groot deel daer te lande sijn woonende / eenige sijn wel geemancipeert / doch evenwel en mogen sy uyt het lande niet trecken / andere werden noch hier ende daer verkocht en de gene die de selve koop / mogen daer mede doen wat haer gelieft / het sy (soo het dochters) sijn de selve te schoffieren / ofte hoedaenich die souden moghen wesen / om 't leven te brenghen. De Russen seifs konnen veel beter suppoteren de slavernije als de vyijhept / want daer inne zijnde / verlooppen sy haer in alle debauche / en in de slavernije brenghen sy den tijt oer met arbeiden en dzaben. Als eenige Heeren sterben soo maecten sy somtijts hare slaven by / de welke dan lichtelijck wederom haer in een andere slavernije begeben / genietende daer voor eene kleyne somme gelts / die sy in korten tijt seer onnuttelijck door brenghen. Een vader verkoopt dickmael sijnen soone / en soo hy weder by gegeven werdt / verkoopt hem wederomme / maer als hy hem tot d'ijmael toe verkocht heeft / soo en mach hy hem niet meer verkoopen / noch den soone en is niet meer in zijne subjectie. Daer sijn veele jonghe meyfkens / soo Lijflandsche als andere / de welke oock alsoo verkocht werden / ende na dat se schoon sijn / gelden sy dickwils veel gelts / maer sy en behouden die gemeynlijck niet lange / want haren lust daer met geboet hebbende / verkoopen sy die wederom. Soo lange daer eenen Kerser is / soo moeten alle ondersaten en landt-lieden jaerlijcx seckere contributien geven / welke gecollecteert werden / en gebrecht in den gemeynen schat : Maer den Kerser doodt zijnde / opposeren sy haer / en willen niemandt / ten sy men haer met geweld dwinght / gehoorzaam sijn. De Magistraet / die sy noemen den Rusrade / en kan als dan geen gehoor hebben : maer soo daer eenige saecke is te deci-

decideren / soo moet het gemeyne peupel / jae den minsten bedelaer / het sy dat sy slaven zijn oft niet / alsoo wel hare stemme daer inne voeren als yemandt van de voornaemste Heeren ofte Bojaeren : Als dan vergaderen sy met duysenden te samen op eene plaetse / en aldaer roepen sy met luyder stemmen upt haer goet-duncken / wat de meeste stemmen begeeren / dat moet geschieden : En soo yemant van den raet ofte de Bojaeren haer daer tegen wouden opposeren / souden sy te samen spannen / hem aengrijpen

en in 't waeter smijten : Daer soo haest daer weder eenen Keiser gekosen is / soo seyndt hy ober al Gouverneur en bevelhebbers upt / en alsdan komt dese rapaille van allen kanten 'e hooft in den schoot leggen / haer submitterende onder alle 't geene haer opgeleght wort : Ende hoe hare Ouericheyt haer als dan met meerder rigeur zijn tracterende / hoe sy de selve meer sullen respecteren / eeren en gehoozsaemheyt bewijzen / dat verwonderens waerdigh is.

Gedachte van de Gebouwen der Ruffen, soo van Kercken als Huyfen.

S bouwen hare huysen geheel van hout / en dat van rechte denne-boomen / daer men de masten af maectt : Dese weten sy so bequamselijck en ingenueselijck op malkanderen te legghen / sonder aen het geheele huys eenen naegel t' emploeren / dat den windt tot gene plaetsen daer en kan inne komen : sy decken de selve huysen met plancken / maer meest met schofsen van berckebomen / die daer te lande seer groot en in quantijpt wasschen Dooz de dichticheydt des Gebouws / hebben sy seer waerme stoben / daer sy haer des Winters inne onthouden. Sy zijn de koude seer gewoon / 't welck niet te verwonde-

ren en is / dooz dien sy die van joucy aenleeren lyden / in de winter / die aldaer upter-maten koudt is / siet men dickwils de klepne kinderen / van een half jaer oft weynich meer / de welcke alreede lopen / doch meest op handen en boesten / naeckt in 't hembde (also sy somers en swinters meest niet anders aen en hebben) op de straeten dooz den sneuw loopen en cruppen : so dat men soude seggen dat het niet moogelijck en soude zijn dat de selve niet van koude en soude sterbe / so haest sy weder in de stoben komen / en hebben sy gantsch geen letsel / aldaer cruppen sy meest boden op de stobens / om de wermite te hebben / en daer vallen sy

sy dichtwils van boven neder / alsoo dat
 men niet verwonderinghe moet aensien
 dat sy niet hals en beenen breecken / son-
 der dat sy nochtans eenige schade lyden:
 De hupfen werden door het gantsche
 Rijk meest op eene maniere gebouwt /
 uytgenomen dat binnen de Stadt Mos-
 covie / *Mobogardia* / en eenige andere /
 sommige (doch seer weynige) van steen
 getimmerd zijn / by na op de duytsche
 maniere: Maer hare Kercken en kloos-
 ters (al hoe wel de selve oock niet anders
 gemaectt worden / als van enkel hout /
 so sijn de selve seer schoen. Het is won-
 der te aensien het gebouwt dat sy maec-
 ken / alle de plaucken / sonder eenighe
 sagen oft schaven / als alleenlyck met
 hare bylen / waer mede sy seer behendig
 zijn / en effen maecten. Sy timmeren de
 Kercken tamelyck hoogh / en de toorens
 gemeynelijck met appelen / meestendeel
 gedeckt met koper vergult / sommige
 van blyck en ander substantie / het wel-
 ke van verre als de sonne schijnt / eenen
 grooten glans geeft. Sy hebben eenen
 uytnemende groote quantiteyt van ker-
 ken en kloosters / en dat meest in sommi-
 ge steden als *Mobograet* / *Smolensky* /
Mescou en eenige andere: En in de selve
 doet men meest dagelijcx misse oft God-
 dienst (soo het alsoo genaemt mach wer-
 den) Waer uyt men wel gissen kan wat
 groot getal daer wesen moet van Die-
 sters en Monnicken. In 't voorsz by pas-
 seeren van de Kercken ofte kloosters /
 moet men sich wel wachten / dat men
 sijn water daer niet teghen en make /
 want die van haer voorsz een groote
 schandael gehouden wert / en sy souden
 't selve door eenighen middel soecken te
 rebengeren.

Van de over groote koude des Winters,
 en wederomme van de subyte hette des
 somers, waer door gecauleert werden
 groote donder-slagen.

De Doozt-zjde van Moscovien /
 leggende ontrent op drie-en-tseftich

graden / is de alderkoutste: Want voorsz
 half September begint het te vriesen / en
 den voorsz duyrt gemeynelijck tot *Wep*
 toe / met soo grooten fellicheyt / dat het
 by ons soude ongelooftijck zijn. Ick
 hebbe de *Sibirie* / loopende voorsz by *Col-*
mogra / de welke met een groot gewelt
 altijt astloopt / op eenen dach geheel open
 en sonder eenich ys gesien / en sander-
 dacchs alsoo gebrosen / dat men sonder
 perijckel daer over kost loopen / en den
 anderen dach daer nae / sach men peer-
 den en sleden daer over rijden. Maek
 gelijk Godt alle dinghen voorsziet / en in
 alle extremiteyten wederomme middel
 geeft omme de selve te konnen suppozte-
 ren: Soo heeft hy oock die landt voorsz
 sien met sulck een abundantie van hout /
 dat alle schamele luyden / sonder eenige
 kosten / abundantelijck haer konnet
 voorszien. Oock is dit landt vol van al-
 derley velterpen en bont-wercken / met
 de welke sy bekleet zijnde / en kan de
 koude qualijck het lichaem penetreren /
 de maent van *Wep* gepassiert zijnde /
 begint het eenchshints warm te worden:
 Maer ontrent *Julio* en *Augusto* / is het
 somtijts so excessijf heet / dat de hette der
 sommen qualijck suppoztabel is / maer dit
 niet langh duerende: Want het den een-
 en dach wel onmatelijck heet is / en den
 anderen dach weder soo koude / als oft
 het hier in *Februario* ofte *Meert* was.
 Het welke naer apperentie / d' oorzac-
 ke is / gelijk de *Physici* seggen dat den
 donder ontstaet uyt hitte en koude / dat
 daer des somers / bykans dagelijcx / ge-
 hoort werden alsulcke donder-slaghen /
 dat een mensche daer van vertsaecht
 wort. Daer door geschiet dichtwils groo-
 te schade / soo in *Codrens* / *Kercken* /
Hupfen / als menschen / beesten en boo-
 men / die daer door geslagen worden. Sy
 hebben daer te lande vele steenen / lanck-
 woerwigh en op beyde de seijden spits zijn-
 de / welcken sy verklarren donder-ste-
 nen te wesen / maer 't selve en is de waer-
 heyd niet gelijk / niet tegenstaende
 weele

veele Uptlanders haer geloof daer inne stellen.

Van de Vruchtbaerheyt des Landts.

MEn soude meynen dat de extreme groote koude/ treckende tot in den grondt / het Landt onvruchtbaer soude maecten / en dat om de kouticheyt des Somers de vruchten niet en souden konnen rijpen. Maer dit niet tegenstaende is het landt daer so vruchtbaer / dat het wonder is met ooghen te aensien / want in den tijt van ontrent neghen wecken weert het hooren gesaept / gemaeyt en rijp in de schueren geboert : En so Godt dat alsoo niet voorsien en hadde / so souden de Vruchten / door de subpte overkomende koude en vort geheel verdozven worden. Het helpt / sonder twijffel / grootelijc daer toe / dat ontrent de maenden Julij en Augusti / het daer meest altydt dach is / en dat de Sonne ontrent middernacht maer anderhalf upre onder en blijft ; En ter contrarie en heeft men des Winters niet meer als d'yn upren dach / en de Sonne eenen korten tijdt schijnende / heeft soo wepnich kracht / dat men de selve niet geboelen en kan. In de Sommer is daer door de hette / soo eene groote quantiteyt van muggen / dat de menschen door de selven / nacht noch dach en kunnen rusten / alsoo dat het schijnt dat het selve haer voor eene straffe (gelijck dit van Egypten hadden) opgelept is. Daer komt oock somtijts des Somers onder het vee / sulck eene contagieuse sieckte / oft vuyt (gelijck men het hier noemt) dat de beesten in groote menich- te daer van sterben.

't Selve heeft men oock gesien in 't jaer 1613. Want als doen dese contagie daer soo groot was / dat men de velden op veele plaetsen / met doode beesten bedeckt sach / het welcke veroorzaecte eenen on- verdraechelijcken stanch / om dat sy door traechteyt de moeyte niet en wouden nemen om de selve van de velden / de welke dicht aen de hupsen lagen / wech te voe-

ren ofte te begraven / maer soo haest die gestozven waeren / vilden sy die ende lieten se leggen : En als de selve op stal sterben / gelijck 't selve oock veel gebeurde / soo sleeten sy die maer by de andere. Het is grootelijc te verwonderen dat dese infectie ofte peste den menschen on- beschardicht liet / door dien de verckens met groote hoopen daeghelijc te velde liepen / en voeden haer met dese stinckende carozgien : En dit niet tegenstaende werden dese verckens by haer geslacht en genutticht : Maer wy 't selve gesien hebbende / en kosten naer dien tijt geen verckens-bleesch meer eten.

Van de schoone Revieren en Visschen, daer dit Landt mede voorsien is.

Alle de lande des Werelts / en denck ick niet dat daer een is / 't welck den Almogenden meer gezegent heeft met schoone rivieren en water-stroomen / als dit landt : En dat met sulcke quantiteyt dat niet tegenstaende de spacieusheyt des landts / enen veele hondert mijlen repst / en altydt revieren vindt / bequaem om op en af te varen : Inde selve is sulck een menichvuldicheyt van alderley vis- scheen / dat soo de inwoonders ingenue genoech waren om de selve bequame- lijck te vangen / veele andere landen genoechsamelijck daer door gespijst souden kunnen worden. Het beste dat zy vangen kunnen / dat is Salm en Steur / de welke ontrent 't noorder-quartier met sulck een quantiteyt gebangen worden / dat de selve in dese / en veele andere landen geboert werden / en veele uptlandische Coopluyden doen daer mede grooten handel.

De kuyt van de Steur wert in ton- nen in gesouten / en genoemt Caviaer / 't welck oock in veele andere landen / maer voornementlijck in Italien / daer het in grooter tweerden gehouden is / ge- boert wert. Daer komen gemeynelijck jaerlijc twee schepen upt Italien der- waerts / die met desen caviaer hare mee- ste

ste koopmanschap doen. Maer wat aen gaet de andere Hevier-bisschen / als Snoeck/bræstems/ Maencarpen/ quabaël/ die daer seer aboundant is/ met noch vele andere / die hier te lande onbekent sijn / die packen sy in tonnen / met weynich sout en water / en laten die alsoo staen verderben / als sy nu beginnen te stincken / dan sijn die voor haer op het beste / en alsdan eten sy die / want alsoo sy van verschen visch geen werck en maken / so soude die andere haer niet goet schijnen te wesen. Men siet op de merckten / daer desen visch in tonnen te koop staet / alwaer een mensche / die 't selve ongewoon is/ voorby passerende / qualijck van stanck en kan gedueren / dat de Russen daer komende om te koop en nemen sy den visch eerst uyt de tonnen/ ruyckende daer aen oft hy genoegh stinckt: soo niet / soo werpen sy dien weder in/ seggende/ den visch en is niet goet oft krachtich / want hy en stinckt niet. Wat d' oorsacche daer af wesen mach / is onbekent/ maer naer aparentie moet 't selve wesen / om dat den menichbuldighen knofoock die sy daer toe / en tot alle andere spijsse gebruycken / haer door sijne kracht belet / dat sy den rechten smaect daer vannot en genieten. Wat aengaet haren cabbeljau/ de welcke veel in de witte Zee / en lanx de kanten van Laplandt gevanghen wert / die souden sy bequamelijck in/ om den selven in andere landen over te seyn den: Maer den genen die sy voor haer selfs houden / die maecten sy stinckende / gelijck haren anderen visch / seggende dat den stanck des visch / de eenige deucht en kracht is.

Van den Sneeuw.

Geduerende den tijdt van seuen oft acht maenden / leydt den Sneeuw daer continuelijck de hooghte van een groot mans lenghde / en dit niet teghstaende / kan men bequamelijck door het landt reysen: want als het eerst begint te sneeuwen/ 't selve veele dagen en nach-

ten continueert / soo sijn de Boeren gehouden / met hare sleden en paerden in de weere te sijn / en gestadelijck den grooten landt-wech te banen / van het zene doop tot het ander / alsoo dat de passanten op en af reysende/ altyt den wech gebaent vinden

En soo permant uyt den selven wech woude gaen oft rijden / en kan hy door de diepte des sneeuws niet voort komen. Waeromme de Polen oft andere/ die eenige invasie in 't landt doen / desen wech oock moeten houden: Maer hiet tegens hebben de Russen ecne inventie / de welke so sy recht/ en sonder faute van couragie in 't werck gestelt werde / sy souden hare vbanden des winters niet alleene beletten den inbal / maer souden oock de selve/ daer inne zijnde/ overweldigen/ en naer haren wille tot ruine brengen: 't selve is/ dat sy hebben houte schijven / ontrent seuen boeten langh / en een span breeet/ en onder plat zijnde. Dese binden sy onder hare boeten / ende glijen daer mede ober den sneeuw / sonder eenichsints daer inne te sincken / (by na gelijck men hier op schaetsen rijdt) met sulck een rassicheydt dat het wonder is. En oft al eenige vbanden met dursenden op den gebaenden wech waren / het sy te voet oft te paerde/ so konnen sy nogtans/ met soo kleyn getal als sy willen/ daer by en rontomme glijen en soo sy eenige lange roers oft musquetten hadden / de selve grootelijcks beschadighen: Maer door gebreck van dese wapenen/ en meest van couragie / soo stellen sy het selve wepnich in 't werck. Het is te verwonderen/ dat noch d' experientie/ noch tijt/ noch goede gelegentheyt / noch den noot (diemen seft) dat alles oberwint/ dese menschen niet en inclineert tot het rechte gebruyck/ van 't gene sy so wel geinventeert hebben. Men siet haer ghemepnelijck op dese schijven naer den vbandt rijden met boogen en pijlen/ sonder te considereren / dat de roers en pistolen des vbandts veel wijder konnen toe draagen.

gen. Sy zijn boven allen nut om kondtschap van den vrant te krijgen / en belegerde plaetsen te assisteren. Ick ben in 't voorszeden jaer 1613. geweest ter plaetsen alwaer de Polen met ontrent 2000. by een stadt genaemt Jeminska / ons niet meer als tachtentich mannen sterck zijnde / met wepnich Russen / sijn d'ijtelijck hebben overvallen / en alsoo wy genen anderen middel en sagen / hebben wy op eenen bergh zijnde / metter haest onse steden / daer wy met quamen gerepelen / in 't ront gestelt / in forma van een retrenchement / de selve (soo veel den tijt toeliet) met sneeuw bewerpende: Ende alsoo den vrandt approseerden / en koste hy om den sneeuw / niet anders als op den gebaenden wech / die seer nau was / chargeren: doch door de goede musquetten / die wy by ons hadden / verboden hem haest nader approsche: En alsoo hy eenige dagen ons daer was houdende / vindende eenen binnen-wech / om ons de andere zijde mede te besetten / waer door ons de victualie begoste temangueeren / ende wy door het kleyn getal onses volcx / niet uytballen en mochten / souden wy genootsaecht geweest zijn ons in de genade des vrandts te begeven / soo de landt-luyden / loopende op dese schijden over den sneeuw / ons niet broot / en andere victualie / niet ontfet en hadden. Het welke den vrandt merckende / heeft hy de voorsz. stadt Jeminska en eenighe dorpen aen vrant gesteecken / en is voorsz. uyt het landt gereden. Eenigen tijt daer nae sijn eenige daer van gevangen / voorszden keiser gebracht / en gepijnicht sijnde / bekenden dat sonder de resistentie die wy gedaen / ende 't ontfet dat de boeren over den sneeuw loopende / sonder dat sy 't selve hadden konnen beletten / bewesen hadden / haer intentie was geweest / de stad Colmogra en Archangel te vermesteren / en d' intwoonders van dien (gelijck sy oock binnen Jeminska gedaen hadden) alle om 't leven te brengen. Als nu ontrent May het sneeuw begint te smel-

ten / en het Is te ontlopen / soo brengt het selve soo een quantiteyt van water in het landt / dat de Riebiereen over loopende / de steden en dorpen alomme onder 't water staen: maer 't selve en duyr niet lange / door dien de Riebiereen daer door te stercker afluopende / senden alle het water en Is nae de Zee toe / alwaer het Is dickwijls noch tot de maent Junij blijft leggen d'ijven / alsoo dat de schepen / daer meynende in te komen / daer door grooten noot lijden / moeten somtijts wederomme keeren / en naer het Is wachten.

Van de Peerden der Russen, en hoe sy die ghebruycken.

De Russen hebben klepne sichte Peerden / meest Ruynen / en veel onbeslagen / daer toe hebben sy klepne toomen / sonder eenige stangen aen het montstuck. Hare sadels sijn seer hooch binnen uyt geholt / alsoo dat het schijnt daer inne sittende / dat men by nae overeynde staet. Hier omme ist dat sy niet vast en sitten / maer dat men niet een swacke lancie haer kan ter aerden stooten. En al-hoe wel de peerden klep sijn / so konnen sy nochtans grooten continuelen arbeit verdragen: sy sijn snel in 't loopen / 't welck haer meestendeel dient in 't bluchten / dat daer seer gemeyn is / sy sijn in eenige dingen de Poolse peerden niet ongelyck / dat is / dat sy gewoon sijn om de sincker-handt ghewent oft gekeert te werden / en men soude haer qualijck met alle gewelt de rechtehandt konnen doen omme keeren / eenighe sijn schoon van hals / klepnhooftich / sommighe hebben seer groote maenen / bykans tot op der aerden toe hanghende. De Russen en gebruycken geene sporen / maer alleen eene prese oft swepe / daer de peerden toe gewent sijn / dese hangen sy met een klepnhooftich aen de pinck oft klepnhooftich vinger des rechte handts / op dat sy / die willende gebruycken / de selve grijpen-mogen / en gebruyckit heb-

bende/laeten sy die weder vasten en hangen / om de handt alrijt by te houden / en daer neffens eenige wapenen in de selve te konnen voeren. Hare teugels sijn niet een ront gaetken / daer sy den vinger dooz steecken / om oock met de selve hand den booch te moghen houden/ en te schieten. De Boosten / Kniesen en Boparen / hebben booz op hare sadels staen een kleyn keteltromken/ in de ronde wat

klepnder als een telliooz / hter op kloppen sy met haren sweep-stock / wanneer daer eenigen noot oft alarm is. Als sy oock eenighen aenstach oft verraet op handen hebben/ het sy by nachte oft andersints / soo sal men de selve trommelkens seer hooren kloppen / dooz dien die onder van kooper sijn / ende derhalven een seer groot/ ende aengenaem geluyt geben.

Van de Wapenen der Ruffen, ende hoe sy die gebruycken.

Hare meest-gemeyne wapenen sijn eenen Boge en pyl-koocher met pijlen / die achter op haren rugge hanght. Met dese bogen schieten sy seer recht en sterck / want sy daer van joncks aen in geoeffent werden / want meest alle de Sabels/ Marters/ en andere gebierten/ daer 't bontwerck af komt/ werden met dese bogen geschoten / maer dat met stompe pijlen/ om dat die suse eenigsints schery war n / souden doorgaen / en de vellen quessen. Sy hebben kromme zweerden die sy Sable noemen / by na gemaect op de Poolische maniere/ doch niet so wel sijndende. Sommige hebben pistolen / en andere roers met snaphanen / doch seer onbequaem sijnde / en de selve af-schietende / setten sy die recht booz op haer boyst. Ter sijden den sadel

hebben sy een byt hangen/ eenige voeren tusschen de beenen en den sadel / eenen lange stockade/ sonder schee/ op de Poolische maniere. Op haer lichaem en draagen zy geene wapenen / upt ghenomen sommighe Decren en Boparen/ die hebben kasacken van malien: Hare sabels en boogen gebruycken sy al t' seffens / want in de handt daer mede sy den room aen den vinger hebben / houden sy den boge / in de mont een pyl / in de rechte handt den sabel/ en de hangende sweep/ willende nu schieten / soo laten sy den sabel die met een snoer om den arm vast is/ neder ballen/ en hangen. In den eersten aenbal schieten sy alle gelijck / doch meest van verre/ want sy niet geerne den byant soo naer by en laten komen / dat hy op haer met de lancie/ oft andersints/ soude

soude chargeren / en dit gedaē hebbende / so sy niet en merken / dat hare pijlen sulck eene schade onder den vyant gedaen hebben / dat hy daer dooz grootelijc verzwacht is / soo stellen sy haer selfs op den loop / en werden dickwils loopende d' een over den anderen verslagen. Ick hebbe tot verschepden malen gesien / dat sy op de blucht / en den vyandt achter haer siende / den boge en pyle op den rugge hielen / en al loopende schoten sy van achteren naer de vyant / sonder te sien oft sy yemant raecten oft niet / en doosten van verbaestheit / niet om sien.

Van hare Ordinantie in den Oorlogh / als sy in Batallie sijn.

DE Russen hebben gantsch geen Ordinantie in den Oorloch / en als sy in eenen veltslach tegens den vyant komen / soo en maecten sy geene vleugels / noch batalie / noch avant noch achterre garde / maer rijden al over hoop / alleenlijc hebben sy Compagnien van ontrent twee hondert man ofte meer / die rijden te hoop / doch oock sonder eenige orde oft geleden: sy hebben eenen Coznet in 't midden rijdende / dragende een veld / hy nae so groot / als onse Infanterie heeft. Sy plegen oock voet-voick te hebben met lange haeck- Musquetten die sy seer onordentlijc gebuyck en / maer dat en hebben sy nu niet meer / als alleenlijc eenighe die met boghen schieten / en op de schijven over den sneeuw loopen / dese noemen sy Strillij sy / want Strillij dat is schieten. Wanneer sy te veldwaerts trecken / en den vyant noch verre van haer is / so schijnen sy te hebben eene groote resolutie: maer den vyant haer beginnende te genaecken / so vergaet haer de couragie / ten sy dat hare menichte soo exressijf groot is / dat sy hoort secker houden de victorie te sullen hebben / en dan vallen sy aen met sulcken furie dat se schijnen yetsinnich te wesen. Als sy eenige batalie verloren hebben / so siet men de over-geblevene hier en daer

rijden / krijtende gelijck klepne kinderen: En so sy by gebal eenighe uyt-landers by haer hebben / dooz de welcke sy den vyant op den blucht krijghen / en victorieus blijven / so beroemen sy haer seer / protesterende dat sy alleen daer af de oorzaecke zijn / gelijck oft de andere niet daer toe gedaen en hadden. Sy hebben geen quartier met hare vyanden / maer die gevangen krijgende / soo houden sy haer eenen tijt langh in groote miserie te water en te bzoode / somnige moghen twee en twee met eene ijfere kettingh ende een sterck slot / om den hals te samen ghespannen / dooz de stadt om Godts wille loopen / maer als het haer in den stame komt / so bedrijven sy haer plyster daer mede / de selve een steen om den hals bindende / en van eene hooghe brugge in t water slo-tende / en sien haer sonder eenighe compassie verdyncken. 't Selve hebbe ick binnen de stadt Nabogardia geweten geschiet te zijn aen veel Poolsehe Edellipden / die ick in de gevangenisse somtijts hadde geweest verfoecken. Dit doen sy meest als sy riddinge krijgen dat haer eenighe schade van den vyandt geschiet is. Sy sijn soo verbittert op hare vyanden / dat sy die by nae niet tanden wel souden van een scheuren. Ick ben selfs daer present geweest / dat wy met eenighe peerden uyt reden om contschap van den vyant te krijgen: En alsoo wy ter plaetse quamen / daer kortz te booren eenen trouw van den vyant geweest was / soo hebben wy den selven eenigen tijt vervolcht / doch niet konnen attrapperen / als alleen een out grijs man / goeden aensien hebbende / en eenen schoonen peerlen bant om sijnen hals / den welcken wy niet wetende om wat oorzaeck hy achter gebleven was / gevanghen namen: en alsoo wy wel verhoopten van hem genoechsamelijc den staet des vyants te verstaen / soo stelden wy hem in handen van eenighe van onse Russen / die ons geboelcht waren / met intentie den troep als noch te verfolgen:

Maer hoys daer na/siende dat wy geen verder contschap en kosten krijghen/sijn wy wederomme gelieert / en bevonden dat de Russen desen gewanghen moeder-naecht ontkleet / vele wonden gegeven / en van het leven berooft hadden / en waren / t' onser weder komste daer op noch soo verhitst / dat sy hem by nae wel souden gegeten hebben / niet tegenstaende sy wel wisten hoe grootelijcx wy de contschap noodich hadden.

In wat manieren de Russen te Velde trecken.

De Russen te velde treckende / nemen seer weynig bagagie mede / op dat sy vluchtende / de selve niet en souden achter laten en bequamelijck haer tot rooven / en steelen begeben. Den Heere de la Gardia hadde eenen slach teghens de Polen / vooz de stadt Cweer / de welke sy ingenomen en aldaer hare retraitte hadden. Sy waren sterck ontrent ses duysent mannen / en den Heer de la Gardia by na van gelijcken getale Uyclanders / met veele duysenden Russen / ober de welke commandeerde eenen knecht Michael / Gouverneur van Nobogardia / en also daer subtytelijck eenen grooten regen is gevallen / soo hebben de Polen meynende groote advantagie te hebben / dooz dien sy meest boerende lancien / die zy Copien noemen / de musquetten / en pistolen souden komen te failjeren / haestelijck met een furie uyt de stad gevallen / het welke de Russen merckende / hebben haer op de vlucht gestelt / en meynende dat de Heer de la Gardia en de zijne verstroopt souden werden hebben haer begeben nae de bagagie / die ontrent een half mijle van daer was / de selve geplundert / en al dat van weerden was / mede genomen / daer mede voozt rijdende daech en nacht / en ober al de tijdingh brenghende / dat den Heere de la Gardia en de zijne verslagen waren / niet tegenstaende hy de victorie behouden / en de Polen tot in de stadt Cweer / gedre-

ven hadde / vervolcht / en een groot deel der selver verslagen hadde. Hieromme was tusschen den Heere de la Gardia en de Russen een langen tijdt groote differentie / ende en koste noyt veel / van't gene sy gespiljeert hadden / wederomme krijgen. De Russen brenghen selden eenich geschut te velde / ten eersten dooz vzeese dat sy vluchtende 't selve souden moeten verlaten / en ten anderen / om dat men weynighe onder haer vint die 't selve bequamelijck konnen gebuycken. Doen den Keyser Basilius de stadt Smolensky belegert hadde / plante hy eenich geschut daer vooz / 't welck hy eensveels uyt de Stadt Moscou mede gevoert / en oock geduerende de belegeringhe / hadde laten gieten: Maer also hy te diet tijdt geenen konstapel en hadde / noch pemaent die 't rechte gebuyck daer af wiste / en kost hy daer mede niet uyt gericht. Eenigen tijdt daer nae belegerde hy de stadt Casaan / met een groote quantiteyt van Metale stukken: Maer al 't gene hy daer mede te wege bracht / was dat hy 't slot ('t welk gheel van hout gemacht was) aen brandt schoot / en hy moeste 't selve daer na selfs wederom laten opbouwen. Nu ter tijt hebben de Russen een weynich meer experientie / dooz het gene sy van de vzeemde natie gesien ende geleert hebben: Maer het staet te duchten dat 't selve te laet sal komen / en dat het met haer sal wesen: Dero laplant [†] bryges, gelijk den staet daer inne sy geredigeert zijn / 't selve genoeg getuygen kan.

Hoe de Russen in eene plaetse belegert zijnde, niet lichtelijck haer op geven, maer tot den uystersten toe, haer defendren.

Niet teghenstaende de klepne experientie die de Russen in de krijghshandel hebben / soo is 't nochtans dat sy in eenige belegerde plaetse zijnde / alle extremiteyt liever verwachten als haer in de handt haerer vyanden te begeben: sy

ver-

herwerden haer daer inne met lange haer-
 ken/ met pijlen/ steenen/ en alle 't gene
 haer moghelijk is te inventeren. De
 Wallen/ boven 't gene dat sy met aerde
 tamelijk hoogh opgetwoopen zijn/ heb-
 ben daer-en-boven noch een rampart
 van dicke balcken/vast in de aerde staen-
 de/ daer op leggen rontom een groote
 menichte van groote masten/ die men
 met weynich macht van boven neder-
 waerts kan scooten/ en den vyant aen-
 komende/ en de selve sterckten beklim-
 mende/ laten sy die masten af rollen/ en
 dooz de groote swaerte doen sy dichwils
 groote schade/ en brengen veel volck om
 het leven. Den Heere de la Gardie dede
 een assaut op een slot genaemt Capozrea
 met ontrent 6000. mannen/ waer inne
 niet anders als Russen en waeren :
 Waer de selve deden sulck eene resistan-
 tie niet eenige Metalen stuyckens/ Haer-
 ken/ steenen en andersints/ dat de gene
 die de petarde meynden aen de poozte te
 brengen/ meest verslagen wierden/ en
 den Heere de la Gardie was genootsaekt
 met groot verlies en schade daer weder-
 omme af te trecken/ also sy om de groo-
 te konde en de diepte des sneeuw/ geene
 belegeringe en konde doen. Daer en te-
 gen sijn de Russen geheel onbequaem om
 eenige sterckten selvs te belegeren/ want
 sy soo vertsaecht sijn in eenige approphe-
 te doen/ dat een pegelijck socht de eerste
 te wesen. Maer alle 't gene sy gemeyn-
 lijck uptrichten/ is dat sy dooz de groote
 quantiteyt van haer volck/ booz de bele-
 gerde alle passagien besetten/ also dat sy
 dooz noot gedwongen werden haer op te
 geven. Maer die haer conditie kennen/
 wetende dat niet teghenstaende veele
 schoone beloften/ haer geene genade en
 sal geschieden/ hebben liever den alder-
 uptersten noot te verwachten/ oft al
 bechtende te sterben.

Hoe de Russen te velde zijnde, haer behelpen.

Als de Russen te velde sijn/ en haer
 Aergens willen ter neder stellen/ so ver-

kiesen sy eenige groote rupne plaetsen
 in de welke de Generael/ Obersten en
 booznaemste Officieren hare tenten set-
 ten/ sonder eenich retrenchement daer/
 omme te maechen. De gemeyne solda-
 ten boozsien haer meest ontrent de bos-
 schen/ daer inne maechen sy kleyne hut-
 ten/ niet soo seer booz haer selven/ als
 om haer sadels en bogen te bewaren/ dat
 sy niet nat en werden. Haer peerden la-
 ten sy veel in 't velt loopen/ waer ober
 als daer eenigen alarm komt/ eene
 groote confusie komt/ om de selve weder-
 om te vangen. Sy hondē eenige peerden
 expreffelijck/ die haer victualie naer voe-
 ren/ sy moeten oock alle boozsien sijn
 van broot/ dooz dien de huyfsluyden ober
 al verlopen/ en hare provisien in de bos-
 schen verbergen. Het broot dat sy mede
 voeren is gesneden in kleyne vierkante
 stuyckens gelijk teerlingen/ waeromme
 de Francospen 't selve noemden pain de
 bez, het is twee maels gebacken/ ende
 men kan 't selve in tijde van noot lan-
 gen tijt goet houden. Haren dranch is
 gemijnelijck water met een weynich
 azijn gemengelt. En oft daer al somtijts
 eenich gebzande Wijnen oft andere
 dranchen gebzacht werden/ soo gebzup-
 ken sy die oberdadelijck/ dat sy daer
 nae weder niet en hebben. Sommighe
 hebben aen de sadels hangen ledere fles-
 schen met gebzanden wijn op de Poolsche
 maniere/ en 't selve bewaren sy om in 't
 appropcheren des vyants in te nemen/
 en daer dooz betere kouragie te krijgen :
 Maer my dunckt/ dat sy / 't selve inge-
 nomen hebbende/ veel eer uyt sinnige/
 als couragieuse/ mogen genaemt wer-
 den. Het is wel waer dat de Polen 't sel-
 ve oock gebzupkende/ daer na met eene
 groote furie op haeren vyant chargeren/
 maer den eersten Coeg gedaen/ en sy
 gedwongen zijnde haere lancien te ver-
 laeten/ meyne ick dat haer veel meer ee-
 ne boozsichtigheyt/ als so eene ongebon-
 den furie/ soude noodigh wesen/ waer
 van sy de vzychten/ so tegens de Fran-
 cospen/

32 Beschrijvinge van de Wegen en Revieren uyt Moscovia, copfen/Engelschen/als Nederlanders nu dickwils gesmaecht hebben: Maer wat de Polen belanght/daer en zijn wy niet van meyninge wyders mentie af te maecken/door dien haeren handel/so in Krijchs als Politijcke saecken/eenen pegelijck door dien het landt van veese ver- socht is geweest/wel bekend is. Mosco- via heeft tegen het Noorden de Zee van Petzorke, tegen het Oosten de Tartaren, teghen het Zuiden de Caspische Zee/ Turckpen en Perocopsche Tartaren, en

tegen het Westen de Littauwers, het is boschachtigh Lant/plat en sonder Ber- gen/overbloedigh in Delterpen/en Del- len van grooter estimen/de welke van hier in geheel Eu-opa werden geboert: in Religie komen sy met de Grieken by naer over een/sy gaen met langhe Roc- ken sonder ploeyen/met lange en nauwe mouwen/gelijck die van Hungarien/hare schoenen sijn met pferre platen be- lept. 't Landt is abundant van alle wil- de Dieren/Dogels en Wiffchen versien.

E Y N D E.

Een Beschrijvingh van de Weghen en Revieren, uyt Moscovia Oost-waerts, en Oost ten Noorden aen, te Lande- waerts, soo het nu alreede dagelijks bereyft wort van den Moscoviten; Oock de namen der Steden aldaer van den Moscoviten gebouwt, met des selven Gou- verneur oock beset, die dat Landt daer al omme bewoont, opsoecken en inne- men laet; jae by nae tot in groot Tartarien toe heeft laten besoecken.

Ut Witfogda, van daer de Aniconij woonen / reysen sy de Sibiere opwaerts / tot datse komen by een siede- ken van de Moscoviten be- woont / dat men Iavinisco noemt / en is 17. dagh-reysens van de Stadt Soil, de Sibiere opwaert / door Sibieren ende Bosschen reysende / en valt dese Sibiere Witfogda uyt het geberghthe loegoria ge- naemt / de welke strecken uyt Tartarien van 't Zuiden / tot by nae de Zee na 't Noorden: Ayt de selve geberghthen valt oock de Sibiere Petiorca, die in de Zee valt op dese zijde Waygats.

Van Iavinisco, drie weecken reysens / komense in een Sibiere diese Ne-em noe- men / of Stom op Duysch / om haren stillen loops wille tusschen de Bosschen: So ontrent vyf dagen met Schuyten of- te Blotten gereijst hebbende in dese Si- biere Ne-em so moetense 't goet een mij- le over Lant voeren / want dese Ne-em loopt eenen anderen cours als sy reysen moeten / so datse om der hoorthepts wille

over Landt een mijle weeghs reysen / en komen soo in een Sibiere diese Wiffera noemen / en dese Sibiere valt uyt Steen- klippen / die de Moscoviten Comena noe- men / en leggen oock in 't geberghthe loe- goria, en reysen so met de Sibiere neder- waerts negen daghen langh / en komen dan by een Stedeken datse noemen Soil Camfcoy, en is van den Moscoviten ge- gebouwt tot een rust-plaetse booz de reys- ende Lieden / want sy van hier moeten voozder te Lande reysen / en de booz- noemde Sibier loopt voorts haren cours en valt ten lesten in de Sibiere Cam wel- ke Cam loopt onder de Stad Viatca Mos- covia, en eyndicht haer in de groote Si- biere Rha of Volga, die in Mare Caspium vloeyt met 70. ingangen.

De Soil Camfcoy gerust hebbende / so zijnder vele Peerden metter tijdt al op gebrocht / en is oock alreede wel betwoont en 't Lant rontom met Dozpen en Dee- wel versien / al meest Russen en Tarters zijnde / so nemense haer bagagie op Peer- den / en reysen van daer meest over ge- berghthe

berghte vol Dennen/ Dijnboomen/ oock andere seltfaeme Boomen/ ende reysen dwers over een Riviere in het geberghte Soyba genaemt/ daer nae noch ober eene diese Coosna noemen/ loopende bepde na het Noorden. Dit geberghte woxt by haer in drien gedeelt/ en is een heel ander Lant als daer sy uyt-komen/ schoonder Boffchen/ vaster van hout/ en oock vele verscheyden Krupden daer wassende/ ende woxt twee dagh-reysens langh genaemt Coosvinscoy Camen; noch andere twee dagh-reysens woxt genaemt Cirginscoy Camen; daer na vier dagh-reysens langh is Podvinscoy Camen, en komen dan tot een Stadt genaemt Vergateria: Dese drie voornoemde Woestijnen worden meest besocht van wilde Tartars en Samoyeden, die niet en doen dan alle kostelijck Wildt vanghen vooz den Moscoviter: Dat geberghte Podvinscoy Camen is 't hooghste / en op veel plaetsen met sneeu en wolcken bedeckt/ en 't selve is seer moepelijck om reysen / maer 't valt so allenghens seer leege.

Komende tot Vergateria voornoemt/ moetense hier wachten tot in 't Doozjaer/ want daer is een Riviere Toera, die het heele Jaer aldaer ondiep is/ om datse daer eerst haeren oorspronck heeft / maer in 't Doozjaer wortse gantsch diep van den sneeu des gebergte aldaer / en reysen dan also met booten en schuyten voozder.

Dese Stadt Vergateria is de eerste Stadt in 't Lant Syberia en wiert eerst gebouwt over 21. Jaeren/ met meer andere Steden aldaer omtrent / en is oock wel betwoont / oock bouwense 't Landt gelijk men in Moscovia doet.

Oock isfere eenen Gouverneur aldaer/ die alle Dooz-jaren menichte van Provianden en Kroonen sent al-omme vooz die Rivieren in den gantschen Siberischen Landen/ in alle Castelen en plaetsen daer Soldaten en Krijghs-volck is: oock ober de Oby in allen Porten ende plaetsen een Moscovisch Volck/ want sy

aldaer niet en bouwen tot noch toe / en de Samoyeden leven van het Wildt als verhaelt is.

Du dese voorszreben Riviere Toera af-drijvende/ komense naer vijf dagen in een stadt Iaphanium genaemt / oock vooz twee Jaeren gebouwt / ende met Volck geplant.

Tot Iaphanium komende / reysense voozder in de selve Toera, en twee dagen gereysst hebbende / begint haer dese Riviere seer kromme te draegen / soo datse haer dickmaels moeten oversetten in de selve Riviere over Landt/ om de rechte wegh te hebben / ende om der kortheyde wille.

En nu woonen hier alstijdt Tartaren en Samoyeden, die daer ontrent Bee houden/ daer sy van leven: oock houwen-se Booten.

En ten lesten van dese Riviere Toera komense in een groote Riviere Tabab, zijnde by naer twee hondert mijlen van Vergateria, maer sy reysen tot Tinnen toe/ een Stadt vol Volcks/ oock van de selvighe vooz-verhaelde ghebouwt: dan vele reysen oock wel van Iaphanium met sleeden in den Winter tot Tinnen, in twaelf dagen tijts / en hier geschiet nu grooten handel van Pelterijen met den Moscoviten, teghen de Tartaren en Samoyeden, en dese plaetse is goet vooz de gene die maer een half Jaer uyt wil sijn. Maer vele soecken 't wijder/ jaer tot verby de Riviere Oby, so nae 't Oosten als nae 't Zuiden.

Van Tinnen komt men tot Tobolsca, het Hoofd der Syberische steden / ende aldaer is den stoel Syberia, en den oppersten Dierop van de Moscoviten, en daer moeten alle steden haere schattinghen Jaerlijchs brengen/ so wel van d' ander zijde de Oby als op dese zijde / ende woxt daer oock versamelt/ en sa met gelepde Jaerlijchs met Cosacken en Krijghs-volck nae Mosco gesonden / en hier woxt oock strenge recht gehouden. En moeten oock alle Gouverneurs in Somoyeda

34 Beschrijvinge van de Wegen en Rivieren in Moscovien,

en Syberia desen obedieren. Oock geschiet daer grooten handel in alle dingen upt Moscovia daer gebracht: Oock komender Tartaren upt het Zuyden/ heel wijt upt Tartarien, en veel verscheyden Volcken/die daer allenskens meer ende meer komen/ nae dat de same van dit Lant wijder en wijder streckt/ en is al vast profijt voor de Moscoviten, die 't met vreden soo geincorporeert heeft/ dat hy niet en hoeft te vresen/ soo seer zijnsden Moscoviten toegedaen/en oock zijnder alomme Kercken; wilde Godt dat den vreedden Spangiaert America in plaetse van zijne onmenschelijke tyrannye/ met sulcken vrede ingekreghen hadde/ so mocht men hem noch eenichsints 't selve gunnen/ want men veel meer van sulks met vrientschap sal konnen verkrijghen/ gelijk ick 't selve gemerckt heb/ en noch dagelijks van den Moscoviten hoore/ en aenmercke/ dan met vreedde tyrannye oft geweld/ &c.

Dese boornoemde stadt Tobolsca leyt op de groote Rivièrè Yrtis genaemt/ die seer sterck valt upt den zuyden/ en loopt wel so snel als de Donouw doet/ en valt in de Rivièrè Oby, en sy schijnt met Oby upt een geweste te komen; aen d' ander zijde der stadt loopt de Rivièrè Tobol boornoemt/ daer de stadt de naem af heeft.

In de Rivièrè Tobol komt een vallende Rivièrè/ die recht upt het noorden upt het gebergte by der zee-kant schijnt te vallen/ en wort van den Wilden geheeten Tassa, en op de selve Rivièrè hebben de Moscoviten nu onlangs een stadt gebouwt/ Pohem genaemt/ en hebben de selve beset met allerley volck upt de Siberische steden/ en dat om oorsaecke datter so schoonen Lantsdouw ontrent is/ oock schoone Bosschagien/ zijnde hot Wildt/ van Luypaerden/ossen/ Swerte/ oock Sabels en Maters: En dese stadt leyt twee weken reysens van Tobolsca, Nooyt-waerts de Rivièrè Yrtis, daer van verhaelt is/ loopt oock in

de Oby twee weken reysens van Tobolsca, en op de mont was eertijds oock een stadt ghebouwt/ die genaemt was Olscoy-gorot, maer is naemaels door 't bevel des Gouverneurs in Siberien geruymt/ niet seggende waerom: Ick dencke 't is geweest om de koude/ oft om datse nae haer meyninge/ te nae den zee-kant stont/ vreesende datter eenigh overbal ofte veranderinghe mocht geschieden: En also upt de groote Rivièrè Oby een groot water loopt/ omvangende een groot deel Landts/ gelijk eenen arm/ en valt 't selve so weder in de Oby, maekt so een groot Eylant/ daer is weder een stadt gebouwt/ in plaetse van de geruyncerde/ en hebense Zergol geheeten/ zijnde ontrent 50. mijlen op-waerder/ als d' ander gestaen hadde.

En als sy van daer door de Rivièrè opwaerts reysen/ gebuyckense weynigh zepl op hare Booten/ 't sy om datter weynigh Wint is/ of om 't hooge lants wille/ hoe wel de Oby alsints groot en bree is/ maer trecken de Booten op/ gelijckse meest in alle plaetsen door de Rivièren in Moscovien reysen/ en reysen van Zergol ontrent 200. mijlen op-waerts/ en komen dan tot een Casteel/ genaemt Noxinscoy, dat over 13. Jaren gebouwt wiert/ als den grooten Gouverneur Volck upt Siberien sant/ om Landen op te soecken/ bequaem zijnde voor menschen/ en om steden te bouwen/ en hebben doen also daer een Casteel gebouwt/ daer eenigh Krijghs-volck op is/ een playsante/ gesonde en warme plaetse/ en seer vruchtbaer/ daer oock veel frap gedierte en Gebogelte is: Het leyt in 't Zuydt-oosten/ en is naemaels oock een Seimeynte geworden/ en haet wiert bevolen noch wijder en wijder/ na de warmte opwaert/ 't Lant te bespieden; maer daer is altijd bevolen met Vrientschap te handelen/ en den Volcke vriendelijck te tracteren/ diese souden ontmoeten oft binden/ om soo wijder en wijder Volck te hebben. Alse nu met troepen

troepen te Lande-waert in reysden / tot
 ober de 400. mijlen / saghense alomme
 schoone Landoutwen / maer geen men-
 schen / en al woest landt.

Dan alsoose by de 200 mijlen quamen
 dooz de Riviere Oby op-repsende / heb-
 ben (nu geleden 10 jaren) eenen schoone
 playsante Landoutwe gebonden / oock
 seer warm / sonder datter eenige onbe-
 quaemheyt was / en oock weynigh Win-
 ter of by na geen ; en sy daerom weder
 in Siberia gekomen zijnde / hebben ver-
 voersaecht geweest 't selve in der Mosco te
 ontsieden / en regeerde aldaer den Boris
 Goddenoof, de welke de saeke seer be-
 hertighde / en beval oock terstont dat den
 Gouverneur upt Siberia daer volck he-
 nen soude senden / om daer een Stadt te
 laten bouwen / het welck geschiede / en
 daer is een schoon Casteel gemaeckt /
 met noch eenige huysen, so dattet nu een
 schoone Stadt is / en wort Toom ge-
 naemt / om datse namaels gehoort heb-
 ben / datter menichte Tartaren op dese-
 be plaetse gewoont hebben / en soo soude
 die Stadt van den Tartaren / soo den
 naem ontfangen hebben / om haer play-
 santy wille / en dese Tartaren hadden
 eenen Koninck onder haer / die Altijt ge-
 naemt was / en so wort dese Stadt dick-
 maels noch besprongen van diverse
 volkeren die haer derwaerts in 't belt
 onthouden / dan nu isse so machtigh / dat-
 tet metter tijdt oock wel een kleyn Kon-
 inckrijk mocht worden.

Tusschen dit Casteel Noxinscoy, en
 dese Stad Toom Siberien vindense noch
 dagelicks te Lande-waert veel diverse
 volkeren / die haer Ostachij noemen /
 die nu oock al metten Moscoviten, Tar-
 taren, ende Samoyeden en Siberia haer
 vereenigen / en met vziendtschappe han-
 delen / brenghende sommige oock Goudt
 en andere dingen / en hebben onder haer
 veel koningen / zijnde die gelyck de In-
 dianen / te weten / de klepne die in Ost-
 Andien woonen / en niet de groote : In
 somma de Moscovieten komen so wijdt

dat Quartier upt / dattet te verwonde-
 ren is.

Oock zijnder veel Casteelen en Ste-
 dekens tusschen de Riviere Oby en Yrtis,
 de welke in de selve tijdt / oft weynigh
 daer na / gebouwt wierden / als Tobolca
 gebouwt wiert / en zijn nu oock gantsch
 rijk / zijnde gemenght met Moscoviten,
 Tartaren ende Samoyeden, die tamme
 zijn / en worden desebe Steden genaemt
 Tara, omtrent welke plaetse / de Rivie-
 ren Oby en Yrtis, thien daghrepsen van
 malkanderen zijn ; oock een Stadt die
 Iorgoet genaemt is / en die is getimmeret
 ober veerthien ofte vijftien jaren / oock
 Beson en Mangansoicojgorad, ende leg-
 gen dese boornomde Steden opwaerts
 naer het Zuiden / maer op de West-zijde
 der Riviere Oby, soecken de Inwoon-
 ders noch dagelijcx wijder en wijder te
 komen. Verwaert op dese zijde de Oby,
 liggen de Steden Tobolca, Siberi Bere-
 sai, en meer andere op verscheyden Rivie-
 ren liggende / ende wort noch dagelijcx
 meer gebouwt.

Maer de steden Narim en Toom leg-
 ghen op d' ander zijde der Riviere Oby.
 Hier gebuycken de lieden veel Reen in
 haer steden / oock snelle honden / die sy
 veel met visch spysen / daerse nae haer
 oordeel seer sterck van worden / zijnde ge-
 drooghden Voch : Maer Iorgoet vooz-
 verhaelt licht in de Oby op een Eplant.

Nu van Narim optwaert na het Oos-
 ten / de Riviere genaemt Telt, daer heb-
 bense oock een Casteel gebouwt / en noe-
 men 't selve Comgoffchoy, en besettent
 oock met volck : Van dit Casteelken en
 Narim, zijns dooz 't bevel des Siberi-
 schen Gouverneurs / ober sefen jaren
 geleden / gevonden met steden en Peer-
 den recht nae het Oosten / om aldaer te
 soecken oft 'er eenige onbekende volke-
 ren haer onthielden / en reysden wel ont-
 trent thien weecken lanck / recht Oost-
 waert / dooz groote woestijnen / vindende
 alomme schoone Landoutwen / oock scho-
 ne boomen / ende veel diverse Rebe-
 ren:

ren : maer ontrent de tijt boorsz. geteyst hebbende/hebbense op den velden eenige hutten gesien/vindende oock veel vergaderinge van Menschen / dan alsoo sy Samoyeden en Tarters tot Lepts-lieden hadden/die oock mogelijk de wegheit wel dooz-loopen hadden / soo warensen niet beschroomt.

Maer komende ontrent de menschen bewesen haer groote eerbiedinge / en kregen de Samoyeden en Tarters so veel van haer te verstaen / datse haer selven met

de name Tingoesa noemden / en woonden al langhs de groote Riviere diese leniscea noemden / en wesen haer de spruyten uyt het Zuyt-oost / dan wisten haer begin niet / en was de Riviere grooter dan de Oby, oock hadden dese lieden groote kroppen onder de kinne / kloekende met haer spraecke als de Walcoenen / 't scheen dat de Samoyeden haer spraecke in veel verstonden / en sy de Samoyeetse sprake niet heel ongelijck en was / maer daer nae seer helde.

E Y N D E.

Op wat maniere de Ambassadeurs, by den Groot-Vorst, en de Keyser aller Ruffen, &c. ontfangen worden.

EEn Gesant reysende na Moscobien / en daer ontrent sijnde / sent een Bode by de eerste Stadt / om den Obersten der selvige aen te dienen / als datter alsulcken Gesant dooz des Vorsten Stadt sal reysen / en dan doet den Obersten vraghen / niet alleenlijck van welken Keyser hy gesonden werdt / maer oock van wat conditie ende digniteyt den Gesant is / en met hoe veel volck hy komt / 't welck hy alles den Vorsten over schrijft. Als dan weter een gesonden die den Gesant te kennen geeft / datter een grooter Heer oft Bopaer komt / noemende een seckerere plaetse daer hy hem ontfangē sal. Als sy nu by na ter gesepde plaetsen sijn / so senden sy een bode by den Gesant / om hem te vermanen dat hy uyt sijn stede ofte van 't Waert affstijcht / want die van den Vorst gesonden wert daer naer stigh op wagh / dat hy eer van 't peert of uyt de stede niet en gaet / booz den Gesant is eerst uyt ghetreden / anders meent hy dat hy den Vorst oneer aen doet. Des anderendaeghs sijn wy dooz Boristhem gereypt / recht over 't Slot / en sijn daer suachts gebleven / wel getracteert sijnde van den Obersten met vijf derley draack / tweederley Wijn / en drierley

Mede / thien dagen sijn wy gebleven in Smolensko verwachtende des Vorsten antwoort. Des anderendaeghs by der Moskou gekomen sijnde waer van daen wy 2. 3. werst waren / en doe quam daer een te post jagen / den welcken 't sweert over 't gesicht liep / ons te kennen gebende / dat den Vorst de grootste Heeren van sijn raet (de welke hy ons noemde) gesonden had ons te gemoet te komen / die ons ontfangen souden / en daer en boven seyde hy / dat het ons betaemde in haer tegenkomste van den peerde te treden / en al staende's Vorsten bevel aen te hooren / en als hy ons de hant gegeven hadt / soo kouten wy wat / en onder veel dinghen vragghden wy de oorzaecke / hoe dat hy soo besweet was / soo riep hy met luyder stemme : het is een ander manier / by den Vorst onsen Heere te dienen / als by andere Heeren. Daer nae als wy een wepnigh vorder quamen / so sien wy van verre een helen hoop volcks / gelijck als men te velt treckt / en als sy na by ons waren / stegen sy af van de peerden / het welck wy oock deden / en als wy by den anderen quamen / begonder een te spreken aldus : Den Groot-Vorst aller Ruffen / &c. noemende den Tijtel / heeft bevolen dat wy u te gemoet gaen souden / en de

de ter goeder plaetsen t' huys brengen / en u van alles wel versorghen souden. Waer op geantwoort hebben / op hare wijze : Godt spaert den Groot-vorst gesont met der gratien Godts / en begenadinge des Groot-Vorstes / hebben wy gesont gereden / en doen sepde hy wederom: den Groot-vorst aller Kussen / noemende sijn Tijtel / sent u Graef Leonarde een ganger met al sijn toebehooren / noch een ander peert upt sijn stal. En't selvige sepde hy oock tegens my / als wy haer bedankte so gaben sy ons de hant / vragende ons of wy gesont gereden hadden. Ten laetsten sepden sy / dat het behoortlyk was dat wy den Vorst eeren souden / en op die peerden die ons begenadigt waren rijden souden / 't welck wy oock deden. Des anderendaeghs weder tot my komende / sepde hy: ick heb het den Raet voor gedragen daer wy gister af spraken. Als wy nu twee dagen stil gelegen hadden / so vzaeghden ick den Pristaef / wanneer dat den Vorst ons op eysschen soude om ons te vertoonen. Als het u belieft antwoorde sy / sullen wy het den Raet voor vzaegen / somma ons worden een rijt gestelt / maer het worden noch een dagh vertrucken. Daeghs daer na quam den Pristaef / seggende des Vorsten Raet hadt bevolen / ick soude 's mozgens op komen: 's anderendaeghs 's mozghens sepden sy weder / maecht u veerdigh / want ghy sult voor den Vorst geroepen worden / soo als ick by Graef Leonard was / so komt den Colck aensagen / die sepde datten de groote Boparen en Heeren al by der hant waren / die ons in het Vorsten Hof brengen souden. Als sy ter halber wegen den trap waren / en op dat sy haer adem wat verhalen souden ofte rusten / so woude ickse in huys lepen / 't welck sy niet begeerden te doen. De kneez sepde / den Groot-Vorst aller Kussen / noemende sijn heelen Tijtel / heeft bevolen dat ghy tot hem komen soude / en so gingen sy wederom te Peert sitten ende wy oock.

Als wy nu in 't Slot quamen / sagen wy op verschepde plaetsen veel Heeren staen / ende neffens de Poortaele de Bopagers / en de Strelitsen op de vierkante plaets / en die ons te voert ghelapden / die gingen voor upt / belettende met haer starn / dat wy by den trap niet en soude mogen komen / maer eerst van de paerden afflijgen souden / want by de trap en mach niemant van 't paert affsitten als den Vorst / en dat daerom dat den Vorst de grootste eere toebehoort. Als wy nu ter halber wegen de trap gekomen waren / so quam ons tegen eenige van der Vorsten raet / de handen kussende en ledden ons vorder op ter bestemder plaets. Als wy op waeren / komender noch anderen van den Raet / van grooter authoritept. Als wy nu door het Paleys gingen / en daer alle Knesen en Boparen waren / soo komen de Oberste van den raet / en gaben ons de hant / ten laetsten quamen wy door de Sael / die met de Knesen daer den Raet upt gekosen wiert rondsom beset was / en van daer by de Kamer daer den Vorst in sat. Voor de welke des Vorsten Dienaers die hem ter tafel en anders dienden / stonden. Als wy voor by de Knesen / Bopwoden en Boparen quamen / en pemant eer aen deden / ons hooft slaende en toespraken / soo en antwoorden wy haer niet al of sy haer leven ons niet gesien en hadden / en van ons niet begroet ghetweest waren. Als wy nu aen traden daer de Vorst sat / soo staet den raet op / maer des Vorsten Broeders (ist saecke dat sy daer by zijn) en staen niet op / maer sitten metten bloeten hooft / en van isser een van de principaelen van den Raet / die hem omkeert na den Vorst / al ist dat hem schoon niet geseyt wort / en spreekt aldus: Groot-Heer / Graef Leonardus staet sijn hooft / en dan wederom Groot Heer / Graef Leonardus staet sijn hooft voor u begenadinge / en 't selvige oock van Sigismundo / het eerste is quanswys / hy bucht sich of hy doet reberentie / het tweede is

dancksegginge voor de begenadinghe/
want het hooft te slaen/ achten sy voor
eerbiedinge/ begroetinge/ dancksegginge
/ ende andere diergelijcke / want soo
dickwils yemandt iets begeert ofte
danckte/ soo pleegh hy sijn hooft te slaen/
en is dat hy grooter reuerentie doen wil/
so slaet hy sijn hooft / en bucht soo leegh
dat hy met de rechter-handt de aerde
raecht/ ende indien sy den Vorst danken
ofte eeren / soo bucken zy haer / so dat sy
op de knien vallen / ende met het voor-
hooft aerde raecken / en so een wepnigh
tijts blijven legghen. Den Vorst sit op
een hooghe heerlijcke plaetse / daer de
wandt een lustet heeft / van het gulden
beelt van eenigh Keylich / met den bloo-
ten hoofde / hebbende aen de rechterhant
op de banck sijn hoet Colpack / aen de
lincker-hant een staf of stock / met een
keups Dosoeh. Teggheden Vorst ober
is een bank bereyt wat leger voor de Ge-
santen; en als wy nu voor den Vorst ons
hooft gheslagen hadden / soo wenckt den
Vorst en spreekt een woort / wijsende met
sijn hant de banck / als dat wy soudent
sieten. Als wy hem nu ordentelijck be-
groeten / so warender Colcken / die 't van
woort tot woort vertolckten. En doen
hy nu Carolus en Ferdinandus naem
hoorde noemen / so stont den Vorst op / en
trat af van het bancken / en gehooft
hebbende de gantsche salutatie / soo seyt
hy : Mijn broeder Carolus Roomsche
Keysser en opperste Coninck is hy noch
gesont? Als Graef Leonardus antwoor-
den hy is gesont / soo klam hy weder op
't bancken ende sat. Als nu mijn salu-
tatie volpnt was / heeft my (van Fer-
dinando vraghende) dat oock ghesaen.
Daer na vey hy ons eick bysonder /
seggende : geeft my u hant / die gegeven
sijnde / waeghden hy : hebt ghy gesont
gereden. Waer op wy eley antwoorden
op haer wijs : Godt spaert u beel Jaren
gesont / met Godts barmhertighejdt en
uwe genade / hebben wy gesont gereden /
en doen beval hy dat wy sieten soudent.

Ter wy dat deden na haer maniere ons
hooft geslagen / hebben eerst den Vorst /
dan den Graet en knesen die tot onser ee-
ren stonden / ons hooft slaende aen bep-
de zijden. Gesanten uut Lituania / Lijf-
lant en Sweeden / &c. plachten giften en
gaben mede te brengen / en als sy van
voor den Vorst komen / so seyt een van
den Graet met luyder stemmen : Groot-
Heer alsulcken Gesant slaet sijn hooft
met alsulcke gifte / ende aen de een zijde
woyt een Secretarius gestelt / die op
schrijft de namen en de giften / van peder
een diese geeft /welcke giften sy noemen/
Pominski / en noemen het quansijns
Memosmon. Sy vragghden ons oock
van giften / maer wy antwoorden dat
het geen manier en was. Nu om wede-
ter propooste te komen / als wy nu ons
salutatie gedaen hadden / en een wep-
nigh geseten waren / soo noode ons den
Vorst eley te gast / met deese woorden :
Ghy sult met my eeten / maer als ick de
eerste mael voor Gesant by hem quam /
dat moet ick u oock seggen / na haer ma-
nier had hy my dus genoot : Sigismunde
ghy sult sout en broot met ons eeten / een
wepnigh daer na so roept hy sijn Distri-
ven en Colcken : Ick en weet niet wat
hy haer stillekens sepde / de welke ons
daer na sepden / staet op wy sullen in een
ander kamer gaen / en dewijle wy daer
waren / so werden de dischen gedeckt.
Als nu den Vorst met zyn broeders ende
zijn Graet geseten waren / werden wy
daer binnen geleydt / ende den gantschen
Graet stont onsent halven op. Wy we-
deromme (op haer maniere) danckte
slaende ons hooft aen alle zijden / ende
hebben ons geset aen den disch ter plaet-
se daer ons den Vorst begeerde / ende
voorts warender rontsom tafelen be-
rejt / in 't midden stont een aenrecht seer
swaer met diuersche goude ende silbere
Beckers. Men den disch daer den Vorst
aen sat / heeft eley soo veel plaets als yem-
ant met sijn wt-gestreckte handen be-
reken kan / alwaer de outste broeder
aen

aen de rechter en de jonghste aen de linker-hant geseten is/indien datser sijn/en van de broeders af een wepnigh meer spatie gelaten als boven verhaelt is / de outste knesen / ende staedt oydentelijck ; recht tegen ober den Doyst saten wy aen een andere disch/ende ober een wepnigh spatie volchde daer aen/ alle ons volk en dienaers/ en tegen ober aen d' ander zijde van den disch saeten de geene die ons in 't Hof gelept hadden / dewelcken den Doyst seer genoot hadt. Op de dissen waren geset eenige Vascula / in 't eene was Azijn/in het ander Peper/in 't derde Sout/ Et. En waren so op de ry op den disch gestelt / datter altoos vier personen by konden komen. En daer na komen die gerne die spijsse op dragen / verciert met seer excellente klederen/ staen ront om het aenrichten/en als de spijsse nu bevolen was te brengen/ so riep de Doyst een van sijn dienaers en gaf hem twee lange stucken Broods / seggende geest Graef Leonardo en Sigismundo dit broot. Den dienaer nam een Colck met sich en quam by ons/ seggende: den Groten Heer Basilius : met Gods genade / Coninck en Heer ober gantsch Ruslant/ en Groot-boyst/ die doet u sijne genade / en sent u broot van sijn disch / en den Colck zeyde dit ober luyde : wy al staende en hoorde des Doysten begenadinge / en al die aen des Doysten disch saten (upt gesondert de Doyst met sijn broeders) die stonden om onsent halven. Als men dit broot ontfangen heeft / so hoeft men niet te antwoorden dan 't broodt op den disch neer te leggen/en voor den Doyst 't hoeft slaen en daer na voor den staet/dan herwaers en derwaerts/en aen allen zijden. Met het broot betoont den Doyst sijn begenadinge/ende met het sout sijne liefde/hy magh niemant meer eere aen doen/dan hem Sout van sijn disch te brengen. Daer nae sijn de Spijsdraghers upt gegaen / en hebben gebacht Akobijt / het welck zy altijt in 't beginsel van het eeten in drincken/ daer na brengen sy gebzaen

Gansen / 't welck booz haer 't eerste gerecht pleegh te sijn / als het niet in de vasten is / van de welke den Doyst drie nam en brack die met een mesken / versoeckende wie het van allen best doen konde/ende liet het dan terstont weder wegh nemen / ende so gaen sy weder upt op sulcken orden als sy in komen / ende leggen de gebroocken gansen in klepnder schottekens / ende in elck vier stucken. Als sy nu weder in quamen / setten sy voor den Doyst vyf schottekens / de rest voor de broeders/ voor den staedt / ende voor ons. Daer staet'er altijt een by den Doyst die hem te drincken geeft / te weten: den geenen daer hy pemandt het broot en spijs door sent. Den Doyst pleech altijt een die de spijs op draegt/een schotel te proeven te geven / en dat te breecken en te proeven/ ende dan sijn Broeder ofte staedt/ ofte ons te senden daer hy selfs van gepoest heeft. Als dan alderley spijs gevonden worden van den Doyst / geschieden het met sulcke heerlijkheyt als ick verhaelt heb van 't broodt / soo dat niet alleen wy staen / maer den gantschen staedt / om onsent halven op stonden / so dat een peder (wanneer den Doyst ons pewers mede begenadighde) met op rijfen/staen/dancen ende 't hoeft te slaen aen allen kanten / genoegh moede werdt. Als ick de eerste reys van Keyser Maximilianus/ voor Gesant gevonden was / en wel tracteert wiert aen den disch/ en ick al te met des Doysten Broeders halven op stont/ en 't hoeft sloech/ siende dat sy my weder geen eer aen dede/so dede ick aldus: als ick merckte dat den Doyst my penden soude/ soo hebbe ick doe met een ander beginnen te sprecken/ als simulerende ; en hoe wel dat pemat die tegen my ober sadt / wenckte en my ri p/ dewyle des Doysten Broeders/ mijnen't halven op stonden/ soo dissimuleerden ick alsoo/dat ick nauwelijck als sy my drie mael geroepen hadden/en braegde wat sy begeerde. Als sy nu antwoorde 's Doysten

Broeders mijnen't halven op vesen/ eer
 ick onnie sach stonden op / quansuys
 waeren mijne reden ge-eyndicht / en
 daer naer als ick dickwils trager op
 stont/ en wederom gincen sitten/ soolagh-
 ten sy die teghen my ober saten. Doe
 braegden ik als of ick yet anders gedaen
 hadt/ waerom dat sy lachten/ maer als
 niemant die oorsaeck seggen wilde/ en
 als ick dit wel merckten/ soo seide ick
 met mijn gesicht na de aerde siende/ als
 of ick een sware sake hadde willen seg-
 gen: Ick ben hier niet als een gemeene
 persoon: Doozwaer die mijn Heere ver-
 smaet/ die sal ick oock versmaden. Daer
 en boven als den Doyst pentant spijs
 font/ en ick vermaent worde waerom ick
 niet op en stont. Antwoorde/ die mijn
 Heer eert/ die selvige eere ick wederom.
 Als wy nu de gebrade Gansen hadden
 beginnen te eeten / soo stelden sy daer
 edick by met sout en peper/ 'twelck sy
 daer toe gebuycken/ daer-en-boven heb-
 ben sy suere melck/ quisel en ook agour-
 sen / en pympnen die ghesouten sijn/ en
 sy houden sulcken orde/ dat sy't ghebrade
 niet van den disch wech nemen/ al ist
 datter meer komt/ laten 't al staen/ dan
 wert'er dranch gebracht/ als verschepe
 wijnen/ en diverse Mede. Den Doyst
 doet zyn becker gemeynlyck tweemaal
 by hem brengen / als hy daer dan upt
 dzinkt/ riep hy de Gesanten by sich/ seg-
 gende: Gyaef Leonard en Sigismunde/
 ghy sijt gekomen van een grooten Heer
 tot een grooten Heer/ en hebt een groote
 reyse gedaen/ nae dien ghy gesien hebt
 ons begenadingh en by gesicht/ sult ghy
 wel doen te dvincken en upt dvincken/ en
 wel te eten tot dat ghy sat zyt/ daer nae
 sult gy slapen. Alle schotelz daer de spijs/
 dranch/ azijn/ peper/ sout/ en ander dier-
 gelijcke in waer / (willen sy seggen) dat
 van klaer gout is / 't welcke oock waer-
 achtich dochte aen't gewichte. Daer sijn
 hier personen die elcy aen een hoeck
 staen van den disch daer men van aen-

recht/ elcy met een gouden becker in de
 hant daer den Doyst dickwils uptdzinkt.
 Den Doyst sprack dickwils ons aen/ ver-
 manende dat wy eten souden/ altemet
 was hy oock scharfich in sijn woorden.
 Onder veel dingen die hy my braeghen/
 braeghde hy of ick mijn baert had af doen
 schryppen/ 't welck hy met een woort soo
 seide/ Byl. Als ick het bekende/ soo ant-
 woorde hy op onse wijse/ oock of hy seggen
 wilde/ en wy hebbense doen schryppen/
 want als hy sijn andere huys vrou nam/
 soo hadt hy sijn gantschen baert af doen
 schryppen/ 't welck noyt van eenige Doys-
 ten (alsoo men seyt) geschiet is geweest.
 Die den disch bedienen/ hadden diverse he-
 klederen / 't welck sy eerlick noemen/
 swaer sijnde van gesteenten en peerlen.
 Den Doyst eet al te met drie of vier ston-
 den/ en als ick eerst voor Gesant in't lant
 quam/ so aten wy tot de tweede stont in-
 der nacht toe/ gelijk sy consulterende op
 eenige dingen/ wel een geheelen dach be-
 sijn sijn/ en niet wech en gaen voor de
 saeck is klaer/ alsoo verslijten sy oock wel
 een geheelen dach in eeten en dvincken
 alffer gasterije is/ so dat sy als het duyster
 is eerst wegh gaen. Over de maeltijt
 en spreekt men van geen sware saecken /
 maer als de maeltijt gedaen is pleegh hy
 te seggen tegen de Gesanten: gaet nu
 weder t' huys/ soo dat die ons opgebracht
 hebben ons weder t' huys leyden/ seg-
 gende: Dat sy bevel hadden dat zy by
 ons souden blieden om ons verheught te
 maecken met veelderley silvere Bekers/
 soopkens en Chaerkens / met diever-
 schen dranch/ tot dat wy souden moghen
 dronken werden. Sy konnen een mensch
 lustig aenlocken tot suppen. Als sy geen
 ander oorsaeck en hebben om te dvincken/
 soo bedencken sy yet anders/ voor de ge-
 southept van den Keyser / ende voor den
 Doyst / ende andere treffelijcke Heeren/
 want upt haren name meynen sy / dat
 niemant en moet of kan weggeren de
 gesonthept te dvincken.